

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
освітньо-професійна програма «Менеджмент»
спеціальність 073 «Менеджмент»

**УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ
ЗАСОБІВ В ТОВ «ВІНТРЕСТ»**

здобувача вищої освіти **Іванченка Євгена Олеговича**

Науковий керівник: д.е.н., професор кафедри
менеджменту

Запша Галина Миколаївна _____

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри економічної
теорії та економіки підприємства Одеського
державного аграрного університету

Шевченко Аліса Анатоліївна

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ Галина ЗАПША

« _____ » _____ 2025 р.

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра менеджменту

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

Галина ЗАПША

«30» грудня 2024 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА**

Іванченка Євгена Олеговича

1. Тема роботи: *«Управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест»», науковий керівник роботи: д.е.н., професор Галина ЗАПША затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету № 170-з від «30» грудня 2024 р.*

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи *10 червня 2025 р.*

3. Об'єкт дослідження: *процеси управління розширеним відтворенням основних засобів на базі ТОВ «Вінтрест».*

4. Предмет дослідження: *теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства аграрного сектору економіки.*

5.Перелік завдань, які потрібно розробити:

5.1. Теоретико-методичний розділ:

– *висвітлити економічну сутність, зміст та функції основних засобів підприємства;*

– *узагальнити підходи вчених щодо цілей, змісту та особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;*

– *розглянути методичні підходи щодо оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;*

5.2. Аналітичний розділ:

– *дослідити організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності базового підприємства;*

– *здійснити аналіз обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції ТОВ «Вінтрест»;*

– *провести оцінку ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест»;*

5.3.Рекомендаційно-розрахунковий розділ:

– здійснити обґрунтування потреби в основних засобах для ТОВ «Вінтрест»;

– сформувати напрями управління проектом закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»;

– оцінити ефективність запропонованих заходів.

6. Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

6.1. До теоретико-методичного розділу:

Розуміння категорії «основні засоби» у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі

Класифікація основних засобів підприємства за різними ознаками

Класифікація показників стану та використання основних засобів підприємства

6.2. До аналітичного розділу:

Організаційна структура ТОВ «Вінтрест»

Структура управління ТОВ «Вінтрест»

Виробничі ресурси та результати виробничо-господарської діяльності ТОВ «Вінтрест»

Обсяги і сортова структура переробленого винограду в ТОВ «Вінтрест»

Обсяги і сортова структура виноматеріалів, вироблених в ТОВ «Вінтрест»

Структура виручки від реалізації продукції, робіт та послуг ТОВ «Вінтрест»

Забезпеченість ТОВ «Вінтрест» основними засобами

Показники руху і відтворення основних засобів в ТОВ «Вінтрест»

Ефективність використання основних виробничих засобів ТОВ «Вінтрест»

Основні функції керівників і спеціалістів ТОВ «Вінтрест» з управління розширеним відтворенням основних засобів

6.3. До рекомендаційно-розрахункового розділу:

Порівняльний аналіз придбання основних засобів для ТОВ «Вінтрест»

Діаграма Гантта проекту

Матриця RAM реалізації проекту

Бюджет проекту

Ефективність проекту

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: *підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань управління розширеним відтворенням основних засобів підприємств, публікації в наукових періодичних виданнях за тематикою, звітність ТОВ «Вінтрест», матеріали сайту ТОВ «Вінтрест», нормативно-правова база щодо визнання та обліку основних засобів, результати власних спостережень автора.*

8. Дата видачі завдання:

30.12.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Кількість кредитів	Примітка
1	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	01.12.24 – 30.12.24	0,2	
2	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	30.12.24	0,1	
3	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	30.12.24	0,1	
4	Написання першого (теоретико-методичного) розділу роботи	02.01.25– 10.02.25	1	
5	Вивчення матеріалів базових підприємств	11.02.25– 15.03.25	0,5	
6	Написання другого (аналітичного) розділу роботи	15.03.25– 15.04.25	1	
7	Написання третього (проектно-розрахункового) розділу роботи	15.04.25– 12.05.25	1	
8	Написання висновків, списку літератури	12.05.25 – 20.05.25	0,3	
9	Перевірка роботи науковим керівником	20.05.25– 25.05.25	0	
10	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	25.05.25 – 5.06.25	0,3	
11	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	5.06.25– 8.06.25	0,5	
12	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	09.06.25	0,1	
14	Перевірка роботи на оригінальність	10. 06.25 – 17.06.25	0	
15	Попередній захист на кафедрі	17.06.25– 19.06.25	0,4	
16	Рецензування кваліфікаційної роботи	19.06.25 – 22.06.25	0	
17	Захист кваліфікаційної роботи	24.06.25 – 28.06.25	1,5	
	Всього		4,5	

Здобувач ОС «бакалавр» _____ Євген ІВАНЧЕНКО

Науковий керівник: _____ Галина ЗАПША

РЕФЕРАТ

Іванченко Є.О. Управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест». – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, 2025.

Актуальність теми. Дослідження управління розширеним відтворенням основних засобів є надзвичайно важливим для аграрних підприємств України через їх високу залежність від технічного оснащення та виробничої інфраструктури. Умови воєнного стану, інфляція та руйнування логістичних ланцюгів посилюють зношення техніки та обмежують можливості її оновлення, що знижує продуктивність. Водночас розширене відтворення дозволяє підприємствам не лише оновлювати основні засоби, а й модернізувати виробництво, впроваджуючи сучасні технології, автоматизацію та механізацію, що, у свою чергу, підвищує ефективність використання ресурсів, знижує залежність від ручної праці та скорочує втрати урожаю. В умовах конкуренції, змін клімату та нестабільності ринку аграрії мають раціонально планувати інвестиції в основні засоби, орієнтуючись на довгострокову віддачу. Тому комплексне дослідження управління відтворенням дає змогу ухвалювати стратегічно обґрунтовані рішення щодо технічного переозброєння і стійкого розвитку. Все це свідчить про актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Теоретико-методичним засадам управління основним капіталом в цілому та розширеним відтворенням основних засобів підприємства зокрема присвячені праці значної кількості науковців і практиків, таких як: О. Агрес, І. Бланк, І. Бойчик, Н. Бондар, Т. Бутинець, Л. Городянська, С. Гречко, О. Євтушенко, О. Кленін, О. Коваленко та І. Громова, С. Покропивний, Л. Сук, П. Сук, І. Танасюк, К. Утенкова, Т. Чуніхіна, Є. Шаховалова, Р. Брейлі та С. Майєрс, Е. Хелферт, та багатьох інших. Віддаючи належне існуючим дослідженням, вважаємо за потрібне спрямувати увагу на вирішення ряду практичних питань щодо управління розширеним відтворенням основних засобів сільськогосподарських підприємств, які є актуальними для забезпечення їх стабільного економічного розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні завдання:

- висвітлити економічну сутність, зміст та функції основних засобів підприємства;
- узагальнити підходи вчених щодо цілей, змісту та особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;
- розглянути методичні підходи щодо оцінки результативності

управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;

- дослідити організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності базового підприємства;
- здійснити аналіз обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції ТОВ «Вінтрест»;
- провести оцінку ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест»;
- здійснити обґрунтування потреби в основних засобах для ТОВ «Вінтрест»;
- сформулювати напрями управління проектом закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»;
- обґрунтувати ефективність сформованого проекту.

Об'єктом дослідження є процеси управління розширеним відтворенням основних засобів на базі ТОВ «Вінтрест» Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства аграрного сектору економіки.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління розширеним відтворенням основних засобів на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності, змісту та функцій основних засобів підприємства; цілей, змісту, особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства); монографічний (при узагальненні методичних основ оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства); індексний (при оцінці фінансового стану та виробничо-збутової діяльності ТОВ «Вінтрест»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій озброєності праці основними засобами в ТОВ «Вінтрест»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових чистого доходу та фінансових ресурсів організації); SWOT-аналізу (при оцінці ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест»), метод календарного планування (при складанні Діаграми Гантта проекту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»), розрахунково-конструктивний метод (при розрахунку фінансового ефекту від закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»).

Зміст роботи. У першому розділі «Теоретичні основи управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства» визначено економічну сутність, зміст та функції основних засобів підприємства; узагальнено підходи вчених щодо цілей, змісту та особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства; розглянуто методичні підходи щодо оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства.

У другому розділі «Стан та результативність управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест»» досліджено організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності базового підприємства; здійснено аналіз обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції ТОВ «Вінтрест»; проведено оцінку ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест».

У третьому розділі «Основні напрями підвищення результативності управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест»» обґрунтовано потребу в основних засобах для ТОВ «Вінтрест»; сформовано напрями управління проектом закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»; оцінено ефективність сформованого проекту.

Джерелами інформації служили підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань управління розширеним відтворенням основних засобів підприємств, публікації в наукових періодичних виданнях за тематикою, звітність ТОВ «Вінтрест», матеріали сайту ТОВ «Вінтрест», нормативно-правова база щодо визнання та обліку основних засобів, результати власних спостережень автора.

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства на мікроекономічному рівні. Положення і висновки роботи можуть бути використані для управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 84 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 26 таблиць, 10 рисунків, 3 додатки. Бібліографічний список нараховує 64 літературних джерел, що викладені на 6 сторінках.

Ключові слова: основні засоби, знос, амортизація, техніка, управління розширеним відтворенням основних засобів, модернізація; реконструкція, проект, інвестиція, ефективність.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Економічна сутність, зміст та функції основних засобів підприємства	7
1.2 Управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства: цілі, зміст, особливості	16
1.3 Методичні підходи щодо оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства	25
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВІНТРЕСТ»	31
2.1 Організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства	31
2.2 Динаміка обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції	42
2.3 Ефективність управління розширеним відтворенням основних засобів в господарстві	52
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВІНТРЕСТ»	61
3.1 Обґрунтування потреби в основних засобах	61
3.2 Управління проектом закупівлі нових основних засобів	66
3.3 План фінансування та оцінка ефективності проекту	72
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження управління розширеним відтворенням основних засобів є надзвичайно важливим для аграрних підприємств України через їх високу залежність від технічного оснащення та виробничої інфраструктури. Умови воєнного стану, інфляція та руйнування логістичних ланцюгів посилюють зношення техніки та обмежують можливості її оновлення, що знижує продуктивність. Водночас розширене відтворення дозволяє підприємствам не лише оновлювати основні засоби, а й модернізувати виробництво, впроваджуючи сучасні технології, автоматизацію та механізацію, що, у свою чергу, підвищує ефективність використання ресурсів, знижує залежність від ручної праці та скорочує втрати урожаю. В умовах конкуренції, змін клімату та нестабільності ринку аграрії мають раціонально планувати інвестиції в основні засоби, орієнтуючись на довгострокову віддачу. Тому комплексне дослідження управління відтворенням дає змогу ухвалювати стратегічно обґрунтовані рішення щодо технічного переозброєння і стійкого розвитку. Все це свідчить про актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Теоретико-методичним засадам управління основним капіталом в цілому та розширеним відтворенням основних засобів підприємства зокрема присвячені праці значної кількості науковців і практиків, таких як: О. Агрес [1], І. Бланк [4], І. Бойчик [5], Н. Бондар [6], Т. Бутинець [7], Л. Городянська [12], С. Гречко [14], О. Євтушенко [21], О. Кленін [23], О. Коваленко та І. Громова [24], С. Покропивний [43], Л. Сук, П. Сук [50], І. Танасюк [51], К. Утенкова [52], Т. Чуніхіна [54], Є. Шаховалова [55], Р. Брейлі та С. Майєрс [57], Е. Хелферт [59], та багатьох інших. Віддаючи належне існуючим дослідженням, вважаємо за потрібне спрямувати увагу на вирішення ряду практичних питань щодо управління розширеним відтворенням основних засобів сільськогосподарських підприємств, які є актуальними для забезпечення їх стабільного економічного розвитку.

Мета та завдання роботи. *Метою* кваліфікаційної роботи є

обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні завдання:

- висвітлити економічну сутність, зміст та функції основних засобів підприємства;
- узагальнити підходи вчених щодо цілей, змісту та особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;
- розглянути методичні підходи щодо оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства;
- дослідити організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності базового підприємства;
- здійснити аналіз обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції ТОВ «Вінтрест»;
- провести оцінку ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів ТОВ «Вінтрест»;
- здійснити обґрунтування потреби в основних засобах для ТОВ «Вінтрест»;
- сформулювати напрями управління проектом закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»;
- обґрунтувати ефективність сформованого проекту.

Об'єктом дослідження є процеси управління розширеним відтворенням основних засобів на базі ТОВ «Вінтрест» Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства аграрного сектору економіки.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління розширеним відтворенням основних засобів на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності, змісту та функцій основних засобів підприємства; цілей, змісту, особливостей управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства); монографічний (при узагальненні методичних основ оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства); індексний (при оцінці фінансового стану та виробничо-збутової діяльності ТОВ «Вінтрест»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій озброєності праці основними засобами в ТОВ «Вінтрест»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових чистого доходу та фінансових ресурсів організації); SWOT-аналізу (при оцінці ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест»), метод календарного планування (при складанні Діаграми Гантта проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»), розрахунково-конструктивний метод (при розрахунку фінансового ефекту від закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»).

Джерелами інформації служили підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань управління розширеним відтворенням основних засобів підприємств, публікації в наукових періодичних виданнях за тематикою, звітність ТОВ «Вінтрест», матеріали сайту ТОВ «Вінтрест», нормативно-правова база щодо визнання та обліку основних засобів, результати власних спостережень автора.

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства на мікроекономічному рівні. Положення і висновки роботи можуть бути використані для управління розширеним відтворенням основних

засобів підприємства аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 84 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 26 таблиць, 10 рисунків, 3 додатки. Бібліографічний список нараховує 64 літературних джерел, що викладені на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, зміст та функції основних засобів підприємства

В наукових дослідженнях останніх 20 років існує значна кількість точок зору стосовно розуміння категорії «основні засоби» в працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Як розуміють дану категорію зарубіжні першоджерела, наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Розуміння категорії «основні засоби» в зарубіжних економічних джерелах

Автор, джерело	Основні засоби є ...	Ключові ознаки
IAS 16 (МСБО 16) [60]	«... матеріальними активами, що утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів/послуг, для здавання в оренду чи для адміністративних цілей, та які, як очікується, використовуватимуться протягом більше, ніж одного періоду».	Довгострокове використання, виробничий/адміністративний характер, передача в оренду
Фінансовий словник CFA Institute [58]	«... тривалими активами, що призначені для виробництва, постачання, оренди або управлінських потреб, що забезпечують економічні вигоди протягом кількох років».	Довгострокова вигода, фізична форма
Р. Брейлі, С. Майєрс (Principles of Corporate Finance) [57]	«... будь-якими фізичними активами компанії, які приносять вигоду протягом тривалого періоду».	Фізична форма, тривале використання
Е. Хелферт (Financial Accounting) [59]	«... нерухомими або матеріальними активами, що не споживаються у процесі одного операційного циклу».	Матеріальна природа, незалежність від циклу виробництва

Створено автором

Як видно з табл. 1.2, у визначенні економічної суті поняття «основні засоби» провідні українські економісти також не проявляють однастайності. Стаття Т.А. Жадан та Н.В. Лозової [16] підкреслює необхідність узгодження підходів до

визначення «основних засобів» в економічній літературі та нормативно-правових актах, оскільки уніфікація критеріїв визнання основних засобів сприятиме більш точному обліку та ефективному управлінню ними на підприємствах.

Таблиця 1.2 – Розуміння категорії «основні засоби» у вітчизняній економічній літературі

Автор / джерело	Основні засоби є ...	Ключові ознаки
Податковий кодекс України [42]	«... матеріальними активами, що використовуються платником податків у господарській діяльності протягом періоду, що перевищує 1 рік, і мають вартість понад 20 тис. грн (або іншу встановлену межу)»	Податковий критерій вартості, господарське використання
Національне П(С)БО 7 «Основні засоби» [36]	«... матеріальними активами, які підприємство утримує з метою використання у виробництві, постачанні товарів і послуг, для здавання в оренду або для здійснення адміністративних функцій протягом більше ніж одного року»	Господарське призначення, довгостроковість
О. Агрес [1]	«... матеріальними активами, які беруть участь у виробничій діяльності та мають певний термін служби»	Виробнича функція, термін служби
І. Бланк [4]	«... матеріальними активами, що використовуються підприємством з метою отримання доходу протягом тривалого часу»	Орієнтація на дохідність, довгострокове використання
І. Бойчик [5]	«... засобами праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу»	Тривале використання, експлуатація
Н. Бондар [6]	«... частиною майна, яка виступає у ролі коштів праці при виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг або для управління організацією на протязі періоду, що перевищує 12 місяців»	Використання у виробництві, управлінні; строк понад 12 місяців
С. Гречко [14]	«... необоротним активом, що призначений для господарської діяльності»	Господарське призначення, необоротність
Й. Завадський, Т. Осовська, О. Юшкевич [17]	«... засобами праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію»	Тривале використання, збереження форми, амортизація
О. Коваленко, І. Громова [24]	«... засобами праці в матеріальній формі, що неодноразово беруть участь у виробничому процесі, зберігаючи при цьому свою фізичну сутність»	Неодноразова участь, фізична форма
С. Покропивний [43]	«... матеріальними активами, які здатні приносити економічну вигоду підприємству протягом багатьох періодів»	Економічна вигода, багатоперіодність
Л. Сук, П. Сук [50]	«... сукупністю матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері»	Матеріальна форма, тривале використання, сфера застосування

Створено автором

За даними табл. 1.2 можна зазначити, що автори виділяють ключові критерії визнання основних засобів як:

- матеріальність: наявність матеріально-речової форми;
- сфера призначення: використання у виробничій або невиробничій діяльності;
- строк корисного використання: період, що перевищує один рік або операційний цикл;
- амортизаційність: здатність до поступового перенесення вартості на продукцію.

Більшість визначень вітчизняних авторів [5; 6; 24; 50] акцентують увагу на матеріальності та тривалості використання основних засобів. Проте, існують розбіжності у підходах до включення амортизаційності та сфери призначення. Деякі визначення не враховують аспект амортизації, що є важливим для бухгалтерського обліку. Також, не всі автори конкретизують сферу використання основних засобів (виробнича чи невиробнича діяльність).

Отже, в розумінні категорії «основні засоби» у вітчизняній економічній літературі можна виокремити як спільні, так і відмінні акценти. Спільні рисами є наступні:

- матеріальна форма основних засобів – усі визначення підкреслюють, що основні засоби є фізично відчутними активами;
- тривале використання основних засобів – більше одного року, або циклу;
- участь основних засобів у виробничій чи управлінській діяльності – основні засоби прямо чи опосередковано задіяні у створенні вартості.

Відмінними акцентами є наступні:

- міжнародні стандарти, такі як МСБО [59], СФА [57], акцентують увагу на взаємозв'язку з отриманням економічної вигоди, а також на багатофункціональності (виробництво, оренда, адміністрування);
- податкові та бухгалтерські українські джерела мають конкретні вимоги (вартісний критерій, строк експлуатації);

- українські науковці, такі як (І. Бланк [4], С. Покропивний [43]) – розглядають основні засоби через призму виробничого призначення та їх ролі у створенні доходу.

З огляду на проведений аналіз, можемо запропонувати узагальнене визначення: Основні засоби підприємства – це матеріальні активи, які мають фізичну форму, використовуються для виробничих, управлінських або інших господарських цілей, неодноразово беруть участь у діяльності підприємства протягом тривалого часу (понад один рік або операційний цикл) і забезпечують отримання економічної вигоди.

У практиці господарювання для правильного обліку, ефективного використання та планування відтворення основних засобів важливе значення має їх класифікація (рис 1.1).

За функціональним призначенням [5; 6; 43] розрізняють:

1) основні засоби виробничого призначення – ті основні засоби, які беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню (наприклад, обладнання, транспортні засоби, будівля виробничого цеху та інші);

2) основні засоби невиробничого призначення – ті основні засоби підприємства, які не беруть участі у виробничому процесі та призначені в основному для задоволення побутових, комунальних і соціально-культурних потреб працівників (житлові засоби, заклади громадського харчування, медичні пункти, спортивні установи тощо).

За характером участі у виробничому процесі основні засоби виробничого призначення [4; 53] поділяють на:

1) *активну частину*, до якої належать ті основні виробничі засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі. Наприклад, обладнання, машини, транспортні засоби;

2) *пасивну частину*, що включає ті основні виробничі засоби, які забезпечують здійснення виробничої діяльності, але не беруть у ній безпосередньої участі. Так, до неї належать будівлі, споруди, передавальні пристрої тощо.

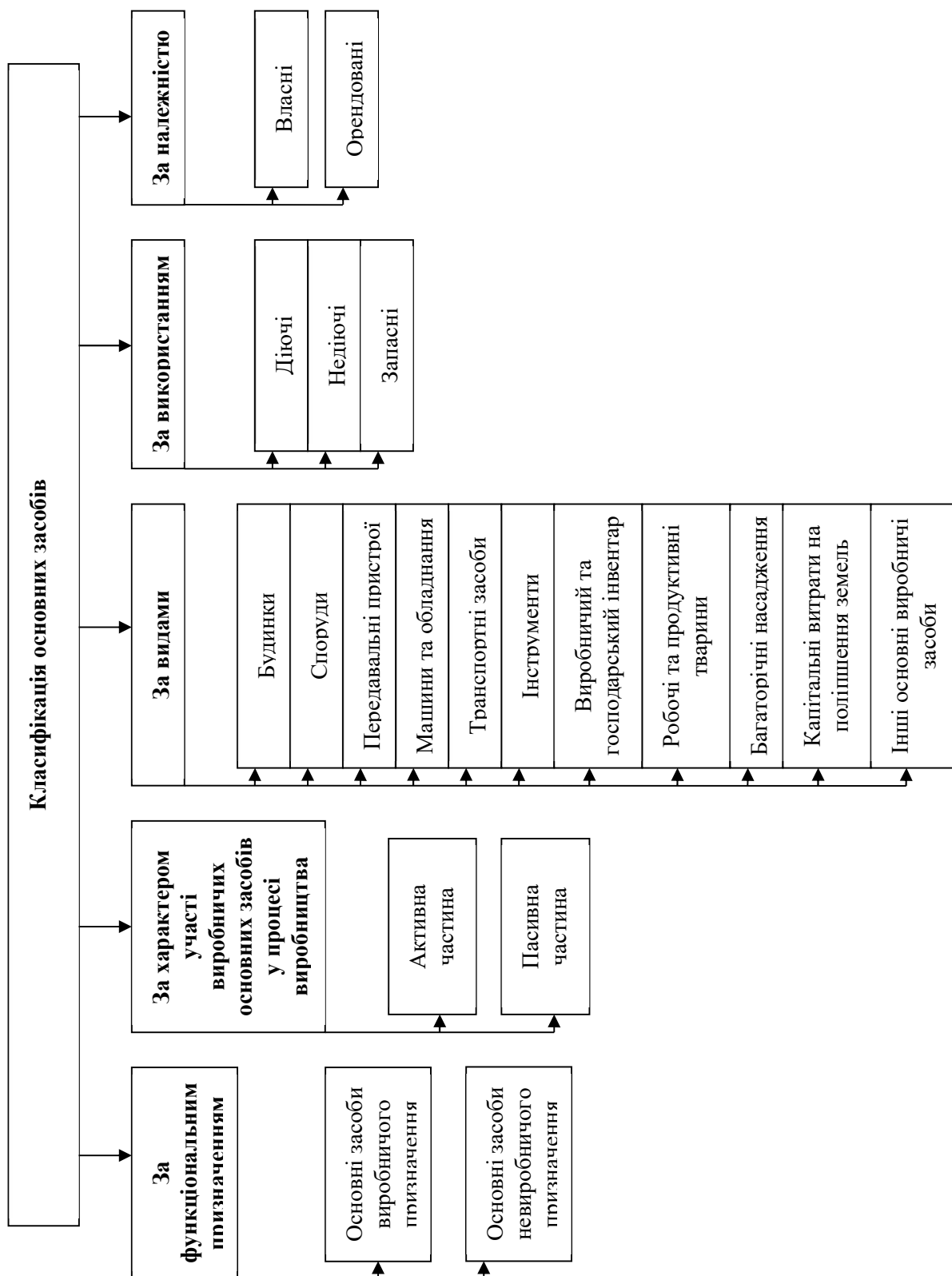

Рисунок 1.1 – Класифікація основних засобів підприємства за різними ознаками

Джерело: [6, с. 58]

Прогресивність змін у структурі основних виробничих засобів підприємства виражається у збільшенні частки їхньої активної частини. Чим вона більша, тим більші можливості підприємства нарощувати обсяги виробництва.

За видами основні засоби підприємств усіх галузей господарства класифікуються [36] так:

1) будівлі – виробничі корпуси та будинки, в яких розміщені різні цехи, лабораторії, склади, адміністративно-господарські підрозділи та служби;

2) споруди – шахти, нафтові та газові свердловини, водонапірні башти, мости, естакади, під'їзні дороги тощо;

3) передавальні пристрої – лінії електропередачі, тепломережі, трубопроводи для передачі між об'єктами води, пари, газу, повітря;

4) машини та обладнання. Їх поділяють на:

а) робочі машини та обладнання – машини, апарати, обладнання, за допомогою яких здійснюється механічний, термічний або хімічний вплив на предмети праці з метою зміни їх складу, форми та стану. До цієї самої групи засобів належать також машини й обладнання, призначені для пересування предметів праці під час виробничого процесу (мостові та металургійні крани, конвеєри);

б) силові машини та обладнання – машини-генератори, що виробляють теплову та електричну енергію, машини-двигуни, що перетворюють різного роду енергію на механічну (атомні реактори, турбіни, електродвигуни, парові двигуни тощо);

в) вимірювальні, регулювальні прилади, пристосування та лабораторне обладнання – прилади та пристрої, що призначені для вимірювання товщини, діаметра, площі, ваги, часу, тиску, швидкості, частоти обертання, потужності, напруження тощо, а також прилади для випробування матеріалів, виконання експериментів, аналізів та досліджень;

г) обчислювальна техніка – електронно-обчислювальні, управляючі, аналогові та інші машини, прилади, які призначені для прискорення та

автоматизації процесів, пов'язаних з вирішенням математичних завдань (обчислювальних, логічних) за заданою програмою й отриманням необхідної інформації;

д) інші машини та обладнання, що не входять до вказаних підгруп (обладнання автоматичних телефонних станцій, установки промислового телебачення тощо);

5) транспортні засоби – рухомий склад залізничного, автомобільного та інших видів транспорту для транспортування пасажирів, матеріалів, напівфабрикатів, готових виробів (електровози, морські та річкові судна, автомобілі, магістральні газо- та нафтопроводи);

6) інструмент – різні інструменти, призначені для обробки сировини, матеріалів, напівфабрикатів (електродрилі, фарбопульти тощо), різні пристосування для пересування матеріалів під час їх обробки;

7) виробничий інвентар та прилади – предмети виробничого призначення, які забезпечують виконання виробничих операцій (робочі столи, верстаки тощо), а також засоби для зберігання у виробничих приміщеннях рідин, сипучих матеріалів (чани, бочки тощо);

8) господарський інвентар – конторський та господарський інвентар (канцелярські столи, друкувальні машинки, оргтехніка тощо);

9) робочі та продуктивні тварини (коні, воли тощо);

10) багаторічні насадження – плодово-ягідні, декоративні та інші насадження;

11) капітальні витрати з поліпшення земель – витрати підприємства на меліорацію та зрошення земель;

12) інші основні виробничі засоби – бібліотечні фонди, капітальні витрати на орендовані основні засоби та інші, які не увійшли до попередніх груп.

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку в Україні, зокрема Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» для цілей бухгалтерського обліку, основні засоби класифікуються за такими групами [36]: «...1. Земельні ділянки; 2. Капітальні витрати на поліпшення

земель; 3. Будинки, споруди та передавальні пристрої; 4. Машини та обладнання; 5. Транспортні засоби; 6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі); 7. Робоча і продуктивна худоба; 8. Багаторічні насадження; 9. Інші основні засоби».

Виробнича (технологічна) структура основних засобів – це співвідношення різних груп основних засобів у їх загальній вартості. Часто цю структуру розглядають як співвідношення активної і пасивної частини основних засобів.

Галузева структура основних засобів характеризується співвідношенням питомої ваги основних засобів різних галузей до їх загальної вартості.

Вікова структура основних засобів – це співвідношення основних засобів різних вікових груп у їх загальній вартості.

За використанням основні засоби поділяють на:

- 1) діючі – всі основні засоби, що використовуються у господарській діяльності;
- 2) недіючі – ті основні засоби, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів;
- 3) запасні – різне устаткування, яке знаходиться у резерві та призначене для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються.

За належністю основні засоби підприємства [36; 50] поділяють на:

- 1) власні, які повністю належать підприємству;
- 2) орендовані, які є власністю інших підприємств і використовуються на даному підприємстві відповідно до договору оренди.

Серед основних факторів, що впливають на виробничу структуру основних засобів підприємства, згідно джерела [43] можна визначити такі:

- виробничо-технологічні особливості галузі;
- темпи науково-технічного прогресу;
- ступінь розвитку різних форм суспільної організації виробництва;
- технічний рівень виробництва на підприємстві;
- відтворювальна структура капітальних вкладень у створення нових основних засобів;

- територіальне розміщення підприємства;
- інші.

В економічній літературі відсутній чіткий поділ функцій основних засобів підприємства. Тому ми можемо їх узагальнити з різних джерел.

С. Друкман [15] виокремлює виробничу функцію, оскільки основні засоби є матеріальною основою виробничого процесу, забезпечуючи створення продукції, виконання робіт та надання послуг.

І. Левицькою [29] виділена технологічна функція, так як засоби праці визначають технологічний рівень виробництва. Від сучасності та технічного стану основних засобів залежить якість продукції та ефективність технологічного процесу.

Л. Городянська [12] також виділяє соціальну функцію, так як основні засоби створюють належні умови праці для персоналу, сприяють підвищенню продуктивності праці, поліпшенню умов праці, забезпеченню охорони праці.

О. Кленін [23] виокремлює інвестиційну функцію, оскільки основні засоби є об'єктом довгострокових інвестицій, який забезпечує приріст капіталу підприємства.

І. Бланком [4] розглядається вартісна (фінансова) функція, так як основні засоби відображають вартісну оцінку виробничого потенціалу підприємства, є частиною майнового стану.

Таким чином, основні засоби підприємства виконують виробничу, технологічну, соціальну, інвестиційну, вартісну (фінансову) функції, оскільки вони є базовими засобами виробництва, джерело інвестиційної активності, а також соціальною та технологічною складовими виробництва. Для того, щоб основні засоби виконували всі ці функції, підприємству необхідно сформулювати раціональне та науково обґрунтоване управління розширеним відтворенням основних засобів, про яке піде мова далі.

1.2. Управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства: цілі, зміст, особливості

Теоретичні положення фінансового забезпечення відтворення основних засобів ґрунтуються на законах економічної динаміки та принципах циркулярної економіки, які є основоположними при плануванні та організації виробництва. Для забезпечення стабільного функціонування виробництва необхідно забезпечити своєчасне і своєчасне оновлення основних засобів, а також повний цикл їх життєвого циклу, від придбання та введення в експлуатацію до вибуття.

Для характеристики наявності, стану та руху основних засобів на підприємстві здійснюють їх облік як у натуральних, так і вартісних вимірниках.

Облік основних засобів у натуральних показниках (розмір площі, об'єму, кількість одиниць обладнання, потужність обладнання тощо) необхідний для визначення кількості та складу основних засобів, їхнього вікового складу, обчислення виробничої потужності, вдосконалення складу основних засобів тощо.

За допомогою вартісної оцінки основних фондів визначають розміри амортизації, здійснюють калькулювання собівартості продукції підприємства.

Залежно від стану основних засобів та часу визначення їхньої вартісної оцінки розрізняють вартість [50, с. 63]: початкову; відновну; залишкову; справедливую; переоцінену; ліквідаційну; яка амортизується; середньорічну.

Початкова вартість (повна вартість) основних засобів підприємства формується з фактичних витрат на їх придбання, доставку, монтаж, запуск у дію, витрати на спорудження або виготовлення, виплати комісійних посередникам, реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням або отриманням прав на об'єкт основних засобів; суми ввізного мита; суми непрямих податків (наприклад, суми акцизних зборів), сплачених у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству); витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів тощо. Початкова вартість визначається у цінах, що діють на

момент придбання або спорудження об'єкта основних засобів. За цією вартістю об'єкт основних засобів зараховується на баланс підприємства [50].

Через тривалий термін виробничого функціонування об'єктів основних засобів та об'єктивне (внаслідок впливу науково-технічного прогресу) зростання суспільної продуктивності праці вартість виробництва основних засобів, створених у різні періоди часу, може знижуватись (за умов нормальних економічних відносин та низьких темпів інфляції). Для усунення впливу цінового фактора основні засоби оцінюють за відновною вартістю, тобто вартістю їхнього виробництва у нинішніх умовах [36].

Під час експлуатації об'єкт основних засобів зношується, в результаті чого зменшується його споживча вартість. Оцінити її в кожний конкретний момент можна шляхом визначення залишкової вартості такого об'єкта основних засобів.

Залишкова вартість об'єкта основних засобів визначається як різниця між його початковою вартістю та сумою зносу, накопиченою за весь термін експлуатації об'єкта. Залишкова вартість ще називається балансовою вартістю основних засобів [36].

На практиці часто фактичний рівень фізичного спрацювання та морального зносу об'єкта не збігається з показниками зносу згідно з економічними розрахунками, і його залишкова ціна не відображає його справжньої споживчої вартості. Тому виникає потреба у достовірній оцінці об'єкта з урахуванням його фактичних споживчих властивостей, тобто у визначенні його справедливої вартості [36].

Справедлива вартість об'єкта основних засобів – це ринкова вартість об'єкта, визначена шляхом експертної оцінки, яку зазвичай здійснюють професійні оцінювачі. Вона визначається як сума грошових коштів, за якою об'єкт основних засобів може бути обміняний або отриманий в операції між незалежними, поінформованими та зацікавленими сторонами. Для коригування величини залишкової вартості об'єкта основних засобів (дооцінки або уцінки) з метою приведення її до рівня справедливої вартості застосовується індекс переоцінки [36].

Здійснювати дооцінку (уцінку) залишкової вартості об'єкта основних засобів підприємствам дозволяється тільки у тому разі, коли на дату складання балансу залишкова вартість об'єкта більш як на 10% відрізняється від його справедливої вартості [36].

Вартість основних засобів після переоцінки називається їх переоціненою вартістю. Переоцінка вартості основних засобів здійснюється також в умовах високих темпів інфляції під час проведення індексації. Порядок індексації основних засобів підприємствами України регламентується постановами Кабінету Міністрів України [36].

Під час ліквідації об'єкта основних засобів після закінчення терміну його експлуатації зазвичай залишаються певні матеріальні цінності: агрегати, запасні частини, метал, гума тощо. Сума коштів або вартість інших цінностей, яку підприємство очікує отримати при ліквідації об'єкта основних засобів після закінчення терміну його використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з його ліквідацією, називається ліквідаційною вартістю об'єкта основних засобів [36].

Для забезпечення нормального відтворення основних засобів підприємству достатньо відшкодувати у вигляді амортизаційних відрахувань лише різницю між початковою (або переоціненою) та ліквідаційною вартістю об'єкта. Ця різниця становить вартість об'єкта основних засобів, що амортизується.

Протягом року введення та вибуття основних засобів з балансу підприємства відбувається нерівномірно. Це означає, що у різні моменти вартість основних засобів підприємства неоднакова. З метою спрощення обліку, економічних розрахунків та аналізу наявності, стану і руху основних засобів обчислюють їх середньорічну вартість [36].

Внаслідок тривалого функціонування основні засоби підприємства зношуються. Для отримання об'єктивної оцінки стану основних засобів треба враховувати їх фізичний та моральний знос. Фізичний знос характеризується поступовою втратою основними засобами своєї споживчої вартості (погіршення

первісних техніко-економічних та соціальних характеристик), яка відбувається як у процесі експлуатації, так і під час їх бездіяльності [43].

На розміри фізичного зносу основних засобів у процесі їх використання можуть впливати такі фактори:

- ступінь завантаження основних виробничих засобів у виробничому процесі, що залежить від тривалості та кількості змін роботи за добу, балансу робочого часу впродовж р., інтенсивності праці;
- особливості технологічного процесу і ступінь захисту основних фондів від впливу зовнішніх чинників: температури, вологості, атмосферних опадів тощо;
- якість технічного догляду та ремонтного обслуговування основних засобів;
- рівень кваліфікації працівників, їх ставлення до основних засобів тощо.

Ступінь фізичного зносу основних засобів визначають за допомогою коефіцієнта фізичного зносу, що може бути обчислений такими методами [50]:

1. На підставі термінів служби основних засобів. Цей метод розрахунку коефіцієнта фізичного зносу передбачає порівняння фактичного строку служби об'єкта основних засобів та очікуваного терміну його корисного використання.

Термін корисного використання об'єкта основних засобів підприємство встановлює самостійно, виходячи з режиму роботи підприємства протягом р., інтенсивності завантаження основних засобів у виробничому процесі, технічного стану об'єкта та інших факторів. Це пояснюється тим, наприклад, що одне й те саме устаткування на різних підприємствах матиме різний термін корисного використання в силу таких причин, як різна кількість змін роботи, неоднаковий ступінь його завантаження у виробничому процесі, якість технічного обслуговування тощо. Термін корисної експлуатації об'єктів основних засобів береться підприємством до уваги при визначенні своєї амортизаційної політики.

2. На підставі співвідношення величини зносу основних засобів у вартісному виразі та їх початкової (або переоціненої) вартості.

Величину зносу основних засобів у вартісному виразі визначають як суму амортизаційних відрахувань, накопичену за фактичний строк його експлуатації.

Основні засоби зазнають не лише фізичного зносу, а й морального.

Моральний знос являє собою передчасне (до закінчення стр. фізичної служби) знецінення основних засобів, зумовлене або здешевленням відтворення основних засобів (моральний знос першого роду), або використанням продуктивніших засобів праці (моральний знос другого роду).

Основними факторами, що зумовлюють моральний знос, є зростання продуктивності праці та темпи науково-технічного прогресу. Поява досконаліших зразків обладнання та інших видів основних засобів, упровадження принципово нової технології, за допомогою яких забезпечується вища продуктивність праці, призводить до морального зносу діючих основних засобів.

Моральний знос другого роду визначається на основі порівняння продуктивності обладнання, витрат на експлуатаційне обслуговування обладнання або інших пріоритетних техніко-експлуатаційних показників.

Усунути фізичне спрацювання та техніко-економічне старіння діючих основних засобів (частково або повністю) можна, застосовуючи різні форми їх відтворення. Між окремими видами зносу і старіння та формами їх відшкодування існує певний взаємозв'язок (рис. 1. 2) [6, с. 74].

Відшкодування усувного фізичного зносу основних засобів здійснюється проведенням поточного та капітального ремонтів. Поточний ремонт здійснюється з метою усунення дрібних несправностей і попередження прогресуючого фізичного зносу шляхом заміни або відновлення окремих спрацьованих конструктивних елементів основних засобів. Витрати на поточний ремонт відносять до поточних витрат підприємства, пов'язаних з експлуатацією об'єкта основних засобів, і тому включають до собівартості продукції.

Капітальний ремонт передбачає відшкодування нормального фізичного зносу конструктивних елементів основних засобів та максимально можливе відновлення початкових техніко-експлуатаційних параметрів з метою подовження строку їх експлуатації [6].

З метою усунення часткового морального старіння основних засобів проводять їх модернізацію. Модернізація передбачає вдосконалення діючого обладнання з метою запобігання його морального старіння та підвищення техніко-експлуатаційних параметрів до сучасного рівня вимог [6].

Рисунок 1.2 – Види зносу та старіння основних виробничих засобів та форми їх усунення

Джерело: [6]

Амортизація – це перенесення частини вартості об’єкта основних засобів підприємства на вартість новоствореної ним продукції, виконаних робіт, наданих послуг з метою їх повного відновлення [36].

Протягом усього терміну експлуатації основних засобів певна частина їхньої вартості у вигляді амортизаційних відрахувань включається до собівартості продукції підприємства. Після реалізації продукції ця частина вартості основних засобів відшкодовується виробнику в складі виручки та накопичується з метою заміни надалі спрацьованих засобів новими.

Амортизаційні відрахування обчислюють за певними нормами. Норма амортизаційних відрахувань – це відношення щорічного розміру амортизаційних відрахувань до вартості основних засобів, виражене у відсотках. Сума накопиченої амортизації за час експлуатації об'єкта основних засобів являє собою вартісний вираз його зносу.

Ефективне функціонування підприємства в ринкових умовах потребує проведення ним виваженої амортизаційної політики, яка забезпечить своєчасне оновлення основних засобів і одночасно дасть змогу тримати ціни на власну продукцію не вищими за їх середньоринковий рівень.

На території України нормативно-правова база нарахування амортизації встановлюється чинними законодавством, а саме – Податковим кодексом України [42] і Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [36]. Відповідно до Податкового кодексу України [42] суму амортизації обраховують трьома методами: рівномірного списання, прискореним та спеціальним. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», суб'єктам господарювання рекомендовано нараховувати амортизацію такими методами: прямолінійним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий [36].

Метод прямолінійної(рівномірної) амортизації передбачає, що протягом усього стр. корисного використання об'єкта основних засобів його вартість, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) на поточні витрати підприємства та відноситься на собівартість виготовлюваної продукції, виконаних робіт та послуг, що надаються.

Виробничий метод нарахування амортизації базується на припущенні, що об'єкт основних засобів амортизується тільки під час його експлуатації. При

цьому тимчасові строки його бездіяльності ніяк не впливають на процес нарахування амортизації.

Метод зменшення залишкової вартості полягає у визначенні суми амортизації основних засобів, виходячи із залишкової вартості такого об'єкта на початок року. Сума амортизаційних відрахувань визначається множенням залишкової вартості основних засобів на річну суму амортизації [38].

Метод прискореного зменшення залишкової вартості. Прискорена амортизація це ефективний засіб активзації інвестиційного процесу. За своїм визначенням вона являє собою таку систему нарахування амортизації, яка за рахунок випереджаючих темпів зменшення залишкової вартості основних засобів (засобів) порівняно з темпами втрати ними споживчих властивостей створює фінансові запаси для своєчасного технічного оновлення [38].

Кумулятивний метод. Річна сума амортизації за цим методом визначається як добуток амортизованої вартості та кумулятивного коефіцієнта. Нарухування амортизації здійснюється щомісячно. Розмір амортизаційних відрахувань за місяць визначається шляхом ділення річної суми амортизації на 12. Нарухування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Припинення нарахування амортизації відбувається, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів.

Проблемам відтворення основних засобів підприємства присвячено багато наукових праць багатьох вітчизняних учених, зокрема Т. Бутинець [7], Л. Городянської [12], О. Євтушенко [21], О. Кленіна [23], І. Танасюк [51], К. Утенкової [52], Т. Чуніхіної [54], Є. Шаховалої [55] та інших.

О. Євтушенко [21], розглядаючи напрями розширеного відтворення основних засобів, виокремлює моделі фінансових рішень у відтворенні основних засобів підприємств. У роботі Є. Шаховалої [55] розглянуто проблему сутності та етапів стратегії фінансового забезпечення розширеного відтворення основних засобів у сільському господарстві та надано пропозиції щодо взаємозв'язку між стратегіями довгострокового розвитку підприємства, методами фінансового

забезпечення їх здійснення та формами розширеного відтворення основних засобів.

Т. Чуніхіна та А. Горлушко [54] досліджують розширене відтворення основних засобів через взаємозв'язки амортизаційної політики зі стратегією розвитку діяльності підприємства, досліджуючи проблеми зв'язку управління за допомогою амортизаційної політики і визначення очікуваного строку корисного використання основних засобів. За допомогою сформованої амортизаційної політики підприємство можна здійснювати як просте, так і розширене відтворення основних засобів. Просте відтворення основних засобів підприємства відрізняється від розширеного (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Порівняння простого та розширеного відтворення основних засобів підприємства

Ознака	Просте відтворення	Розширене відтворення
Суть	Відновлення зношених основних засобів у тому ж обсязі.	Відновлення + збільшення обсягу основних засобів
Рівень виробничого потенціалу	Залишається незмінним.	Зростає, розширюється
Інвестиції	Спрямовані лише на підтримку існуючих потужностей	Спрямовані на розвиток, оновлення, технічне переозброєння.
Приклади	Капітальний ремонт, заміна обладнання без нарощування потужностей	Придбання нових машин, розширення цехів, впровадження нових технологій
Мета	Збереження працездатності основних засобів	Зростання обсягів виробництва та/або підвищення конкурентоспроможності

Створено автором на основі [7; 12; 21; 23; 51; 54; 55]

Отже, просте відтворення передбачає збереження існуючої виробничої бази, а розширене відтворення – одночасне збереження та примноження засобів праці підприємства, що забезпечує його розвиток.

З огляду на це, управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства – це система заходів, спрямованих на забезпечення оновлення, модернізації та збільшення обсягу основних засобів (засобів праці), що використовується у господарській діяльності підприємства, для підвищення його ефективності та конкурентоспроможності.

Інакше кажучи, управління розширеним відтворенням основних засобів означає організацію процесів:

- придбання нових засобів праці – оновлення та розширення виробничих потужностей;
- модернізації – оновлення морально чи фізично застарілих об'єктів;
- реконструкції – суттєва перебудова об'єктів для їхньої більш продуктивної роботи;
- ремонтів – підтримання основних засобів у працездатному стані; ефективного використання – зниження простоїв, підвищення коефіцієнтів завантаження та продуктивності.

Управління цими процесами передбачає:

- розробку та реалізацію інвестиційних проєктів;
- оцінку ефективності капітальних вкладень (інвестицій);
- формування системи фінансування оновлення основних засобів;
- моніторинг стану та ефективності використання основних засобів.

Метою управління розширеним відтворенням основних засобів є забезпечення розвитку підприємства, підвищення його продуктивності та конкурентоспроможності за рахунок оновлення виробничого потенціалу.

1.3 Методичні підходи щодо оцінки результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства

Результативність управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства визначається взаємопов'язаним і планомірним управлінням ними на всіх етапах операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, а не ситуативним ухваленням певних управлінських рішень щодо придбання, вибуття (ліквідації, продажу) чи ремонту основних засобів. Оцінка результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно були використані

інвестиційні ресурси для оновлення та розвитку основних засобів. Завдяки такій оцінці можна порівняти фактичні результати з запланованими (наприклад, введення нових об'єктів, модернізація) і виявити відхилення. Вчасно оновлені основні засоби підвищують технічний рівень підприємства, його гнучкість та здатність до інновацій. Об'єктивні показники результативності допомагають приймати зважені рішення щодо подальших кроків розширення чи оновлення. Розуміння результативності відтворення допомагає уникати надмірних витрат, обмежувати ризики та зміцнювати фінансову стабільність підприємства.

Отже, оцінка результативності управління розширенням відтворенням – це ключ до ефективного використання ресурсів, стратегічного розвитку підприємства і підвищення його ринкової вартості.

Покращення використання основних засобів сприяє вирішенню широкого кола економічних проблем, спрямованих на підвищення ефективності виробництва: збільшення обсягів випуску продукції, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, економію капітальних вкладень та підвищення прибутку підприємства.

Для характеристики результативності управління розширенням відтворенням основних засобів підприємства застосовується чотири групи показників (рис. 1.3):

- показники руху основних засобів;
- показники стану основних засобів;
- показники забезпеченості підприємства основними засобами;
- показники ефективності використання основних засобів.

До показників руху основних засобів належать:

1. Коефіцієнт оновлення основних засобів, який відображає частку вартості нових основних засобів у загальній вартості наявних основних засобів:

$$KO_{o.z.} = \frac{OZ_n}{OZ_{кр}}, \quad (1.1)$$

де OZ_n – вартість введених основних засобів;

$OZ_{кр}$ – первісна вартість основних засобів на кінець періоду.

2. Коефіцієнт вибуття основних засобів, який показує інтенсивність вибуття морально або фізично зношених засобів:

$$KB_{o.z.} = \frac{OZ_{\text{в}}}{OZ_{\text{пр}}}, \quad (1.2)$$

де $OZ_{\text{в}}$ – вартість вибутих основних засобів;

$OZ_{\text{пр}}$ – первісна вартість основних засобів на початок періоду.

Рисунок 1.3 – Класифікація показників результативності управління розширенням відтворенням основних засобів підприємства

Згруповано автором на основі [1; 4; 5; 6; 12; 20; 43; 48; 53]

3. Коефіцієнт приросту (розширеного відтворення), який характеризує чистий приріст основних засобів у підприємстві:

$$КРВ_{o.z.} = \frac{OZ_{\text{н}} - OZ_{\text{в}}}{OZ_{\text{пр}}}, \quad (1.3)$$

4. Частка модернізованих основних засобів, яка відображає рівень інноваційних вкладень і оновлення основних засобів в підприємстві:

$$\text{Ч}_{\text{м.о.з.}} = \frac{\text{ОЗ}_{\text{м}}}{\text{ОЗ}_{\text{кр}}}, \quad (1.4)$$

де $\text{ОЗ}_{\text{м}}$ – вартість модернізованих основних засобів;

$\text{ОЗ}_{\text{кр}}$ – первісна вартість основних засобів на кінець періоду.

До показників стану основних засобів належать:

1. Коефіцієнт зносу основних засобів, який відображає частку вартості зносу основних засобів у загальній вартості наявних основних засобів:

$$\text{КЗ}_{\text{о.з.}} = \frac{\text{З}_{\text{кр}}}{\text{ОЗ}_{\text{кр}}}, \quad (1.5)$$

де $\text{З}_{\text{кр}}$ – вартість зносу основних засобів на кінець періоду;

$\text{ОЗ}_{\text{кр}}$ – первісна вартість основних засобів на кінець періоду.

2. Коефіцієнт придатності основних засобів, який відображає частку вартості зносу основних засобів у загальній вартості наявних основних засобів:

$$\text{КЗ}_{\text{о.з.}} = \frac{\text{ЗВ}_{\text{кр}}}{\text{ОЗ}_{\text{кр}}}, \quad (1.6)$$

де $\text{ЗВ}_{\text{кр}}$ – залишкова вартість основних засобів на кінець періоду.

3. Середній вік (ступінь зносу) основних засобів показує середню «старість» основних засобів, відображаючи їхню моральну та фізичну зношеність.

До показників забезпеченості аграрного підприємства основними засобами належать:

1. Забезпеченість землі основними засобами (Фондооснащеність), яка відображає вартість основних засобів на одиницю земельної площі:

$$\text{ЗЗ}_{\text{о.з.}} = \frac{\overline{\text{ОЗ}}}{S}, \quad (1.7)$$

де $\overline{\text{ОЗ}}$ – середня вартість основних засобів за період;

S – площа сільськогосподарських угідь за період.

2. Забезпеченість підприємства основними засобами найчастіше визначають за рівнем фондоозброєності праці. Цей показник розраховують як

відношення вартості основних виробничих засобів до середньої чисельності працівників підприємства. Озброєність праці основними засобами (Фондоозброєність праці), яка відображає вартість наявних основних засобів на одного працюючого:

$$ОП_{o.з.} = \frac{\overline{ОЗ}}{\overline{КП}}, \quad (1.8)$$

Де $\overline{КП}$ – середня чисельність працівників за період;

До показників, що характеризують рівень ефективності використання основних засобів, належать такі.

1. Коефіцієнт виробничої віддачі (фондовіддача) (ΦB) показник, що показує, скільки продукції отримує (продає) підприємство з кожної гривні, інвестованої в основні виробничі засоби і обчислюється за формулою:

$$KB_{o.з.} = \frac{Q}{\overline{B_{o.з.}}}, \quad (1.9)$$

де Q – річний обсяг випуску (реалізації) продукції у вартісному виразі;

$\overline{B_{o.з.}}$ - середньорічна вартість основних засобів.

Коефіцієнт виробничої віддачі обчислюють у вартісних або натуральних (тонни, штуки, метри тощо) вимірниках. Натуральні вимірники фондовіддачі мають обмежене використання. Як правило, їх обчислюють на підприємствах, в цехах та на ділянках, де виробляють один вид продукції. Для обчислення фондовіддачі використовують також трудові вимірники. Вони застосовуються в цехах і на ділянках, де випускають кілька видів продукції.

На підвищення коефіцієнту виробничої віддачі впливають впровадження нової техніки і прогресивних технологій; підвищення коефіцієнтів змінності, використання парку встановленого устаткування та інтенсивної його завантаженості тощо.

2. Коефіцієнт виробничої місткості (фондомісткість) (KM) є показником, оберненим до фондовіддачі. Вона характеризує, яка частина середньорічної вартості основних засобів припадає на 1 грн. випущеної підприємством

продукції. Визначається як відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу випущеної (реалізованої) підприємством продукції:

$$KM_{o.z.} = \frac{\bar{B}_{o.z.}}{Q}, \quad (1.10)$$

3. Рентабельність основних засобів ($R_{o.\phi.}$) характеризує, яка частка прибутку підприємства припадає на 1 грн. середньорічної вартості основних засобів. Обчислюється за формулою:

$$R_{o.\phi.} = \frac{ЧП}{B_{o.z.}} * 100\%, \quad (1.11)$$

де ЧП – чистий прибуток, отриманий підприємством за період.

Важливим для підприємства є показник реальної вартості основних виробничих засобів. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів розраховують як відношення вартості основних виробничих засобів з урахуванням їх зносу до вартості майна (капіталу) підприємства [28, с. 96].

Таким чином, під раціональним та найповнішим використанням основних засобів розуміють той максимальний економічний ефект, який отримує суспільство за певний період у вигляді відповідного обсягу та якості продукції. Результативність управління розширенням відтворенням основних засобів підприємства визначається відношенням економічного ефекту, одержаного на підприємстві за відповідний період, до витрат, необхідних для створення (побудови, придбання) основних засобів.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВІНТРЕСТ»

2.1. Організаційні засади управління та ресурсне забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства

ТОВ «Вінтрест» (код ЄДРПОУ 33140864) є виноробним підприємством повного циклу. Підприємство існує на ринку 23 роки, було засноване у 2002 р. Адміністративний центр ТОВ «Вінтрест» розташований в с.м.т. Великодолинське Одеської області. Основним видом діяльності фірми за КВЕД є виробництво виноградних вин. Компанія спеціалізується на виробництві виноматеріалів преміум-класу з європейських сортів винограду, таких як Шардоне, Совіньйон Блан, Рислінг, Трамінер, Піно Нуар, Піно Менсьє, Каберне-Совіньйон та Мерло [39].

ТОВ «Вінтрест» має власні матеріальні активи для виробництва виноградних вин – 140 га сертифікованих виноградників, які були закладені в 1998-2006 р.р. виноградників, обладнання для переробки та зберігання виноматеріалів, що дає змогу самостійно вести повний цикл виробництва якісних виноградних вин.

Розглянемо організаційну структуру ТОВ «Вінтрест» (рис. 2.1). Дані рис. 2.1 демонструють, що організаційна структура ТОВ «Вінтрест» складається з наступних типів підрозділів:

- функціональні підрозділи, до яких відносяться: бухгалтерія, фінансово-економічний відділ, технологічна служба, служба збуту та юридичного супроводу, інженерна служба;
- до підрозділів основного виробництва включені такі відділення як: виноградарська ланка (виробництво винограду), виробнича лабораторія, винзагод (який складається із цеху первинного виноробства, цеху тихих вин, цеху шампанських вин, дріжджового відділення, цеху зберігання вин);

– до обслуговуючих підрозділів належать: виробнича лабораторія, матеріальний склад та механічна майстерня.

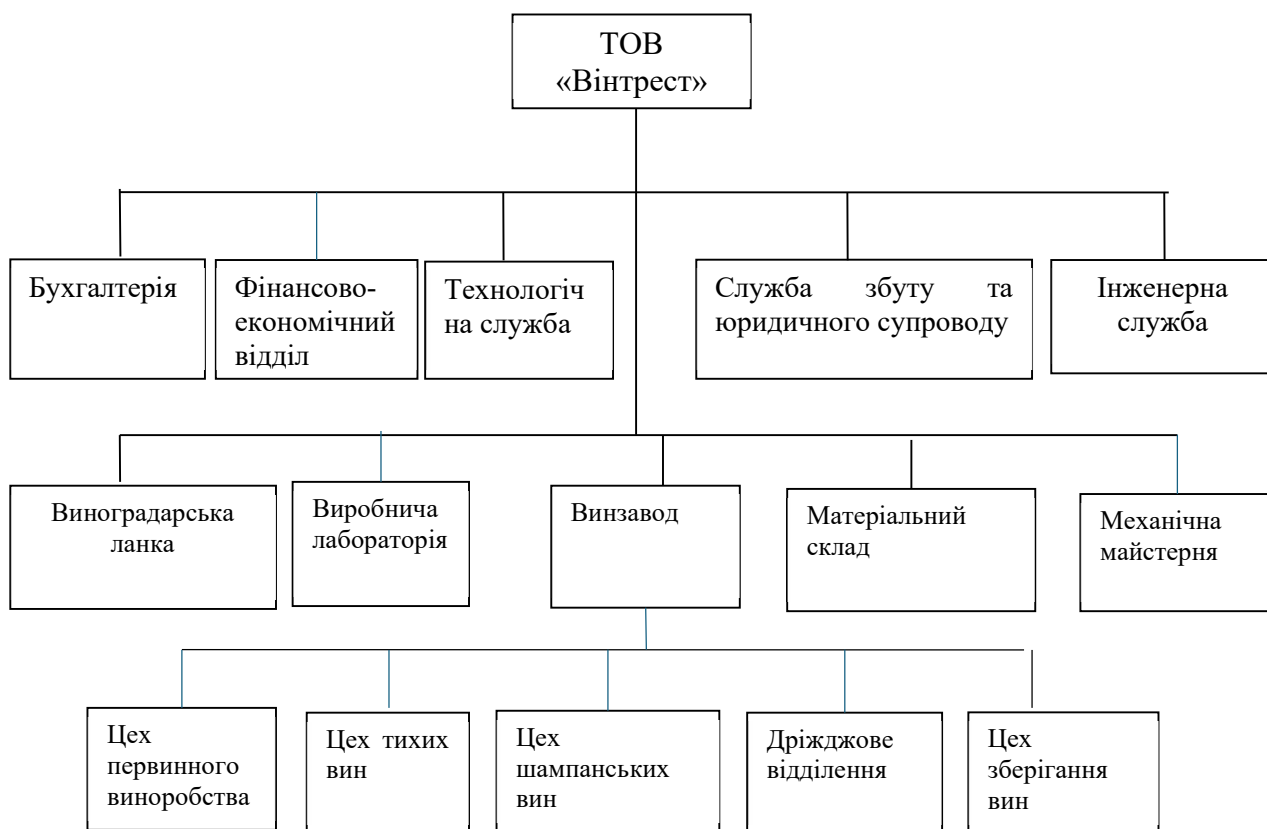

Рисунок 2.1 - Організаційна структура ТОВ «Вінтрест»

Створено автором

Винзавод ТОВ «Вінтрест» обладнаний трьома лініями для розливу власних вин. Дві лінії призначені для розливу тихих вин («холодним» методом з потужністю понад 1000 пляшок за годину та «гарячим» методом з потужністю понад 4000 пляшок за годину). Одна з них призначена для розливу ігристих вин («methode Charmat», потужністю понад 2000 пляшок за годину). Також підприємство для кращого завантаження наявних потужностей пропонує свої послуги щодо бутілювання вин, гарантуючи високий рівень контролю якості на всіх стадіях розливу у пляшки [39].

Аналіз структури управління ТОВ «Вінтрест» допомагає виявити сильні та слабкі місця в організації управлінських процесів, що дозволяє оптимізувати прийняття рішень щодо інвестування в основні засоби та визначити ефективні шляхи їх оновлення. Структура управління ТОВ «Вінтрест» (рис. 2.2) має

наступні характеристики: за кількістю рівнів управління – є дворівневою за принципом організаційної побудови – є галузевою; за характером управлінських зв'язків – є функціональною.

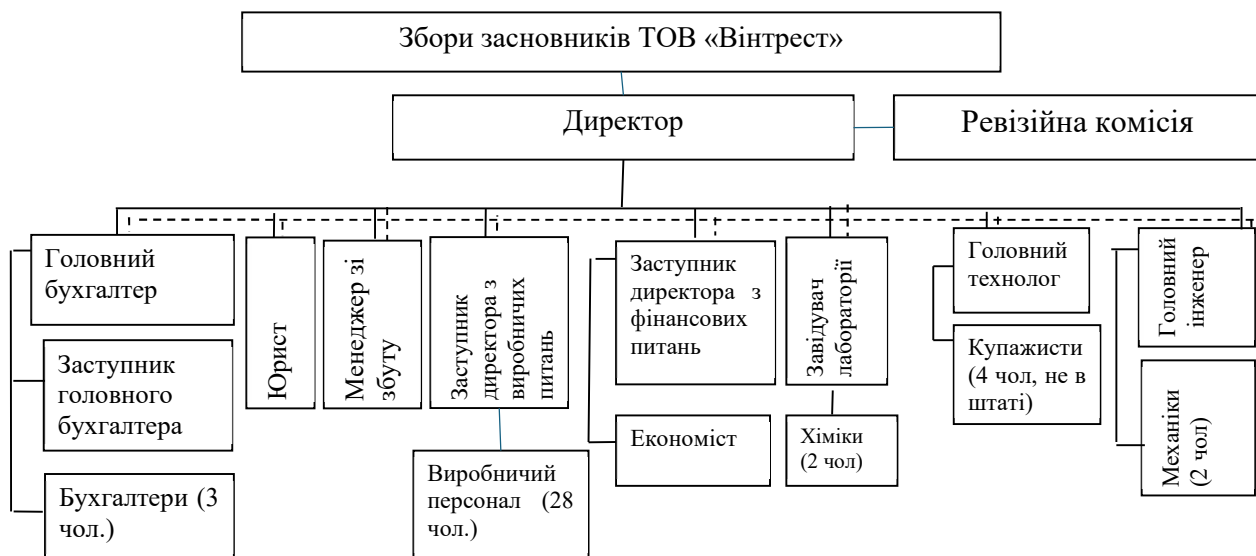

Рисунок 2.2 – Структура управління ТОВ «Вінтрест», 2025 р.

Сформовано автором

В структурі управління ТОВ «Вінтрест» створено функціональні підрозділи, які наділені повноваженнями і відповідальністю за результати своєї діяльності.

Аналізуючи структуру управління ТОВ «Вінтрест», можна виділити кілька ключових позитивних аспектів:

- наявний чіткий поділ управлінських функцій, так як в структурі є директор, його заступники (з фінансових та виробничих питань), а також керівники функціональних підрозділів (головний бухгалтер, головний інженер, головний технолог, економіст, менеджер зі збуту, юрист). Такий розподіл сприяє кращому контролю та координації діяльності підприємства;

- про постійну підтримку виробничої діяльності свідчить наявність посади головного технолога, завідувача лабораторії, механіків, хіміків і виробничого персоналу (28 осіб) свідчить про зосередження уваги на якості продукції та технологічних процесах;

- наявність ревізійної комісії та зборів засновників: це демонструє належний контроль за фінансово-господарською діяльністю і можливість колегіального прийняття стратегічних рішень;

- дана організаційна структура є гнучкою: присутність тимчасових або нештатних працівників (наприклад, купажистів) свідчить про адаптивність і можливість залучення зовнішніх фахівців для вирішення окремих завдань.

Недоліком даної структури є можливе дублювання функцій (наприклад, головний бухгалтер і заступник головного бухгалтера), що може потребувати оптимізації управління та уникнення зайвих витрат.

Отже, структура управління ТОВ «Вінтрест» є функціональною та орієнтованою на контроль якості й фінансів, але є можливості для оптимізації управлінських процесів, особливо у сфері взаємодії функціональних підрозділів та уникнення дублювань.

Дослідження показників розмірів ресурсів і результатів ТОВ «Вінтрест» дозволяє оцінити масштаби господарської діяльності підприємства та виявити його фінансові можливості. Це важливо для планування ефективної стратегії управління основними засобами, щоб уникнути простоїв чи перевантажень. Аналіз цих показників (табл. 2.1) дає змогу визначити потребу в додаткових інвестиціях або модернізації техніки, щоб забезпечити стабільність та ефективність його виробничого потенціалу.

Аналіз даних таблиці 2.1 демонструє значні зміни у виробничо-господарській діяльності ТОВ «Вінтрест» протягом 2022-2024 р.р. Спостерігається скорочення чисельності працівників, так як середньорічна чисельність працівників у 2024 р. зменшилася на 3 особи, або на 7,5 % порівняно з 2022 р., що свідчить про оптимізацію трудових ресурсів або автоматизацію процесів.

Також можна помітити зростання вартості наявних ресурсів: первісна вартість основних засобів зросла на 4,7 млн. грн. (на 8,3 %), а середньорічна

вартість активів – на 17 млн. грн. (на 12,8 %), що свідчить про оновлення виробничих засобів і загальне зміцнення фінансової бази підприємства.

Таблиця 2.1 – Виробничі ресурси та результати виробничо-господарської діяльності ТОВ «Вінтрест»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
				%	+/-
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	132846,0	149950,1	149812,8	112,77	16966,8
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	21294,7	22762,3	28763,3	135,07	7468,7
Середньорічна вартість позикового капіталу, тис. грн.	111551,3	127187,8	121049,5	108,51	9498,1
Середньорічна первісна вартість основних засобів, тис. грн.	56469,4	57895,6	61175,2	108,33	4705,8
Середньорічна чисельність працівників, чол.	40	34	37	92,50	-3
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	77494,9	311281,7	318565,8	411,08	241070,9
на 1 працюючого, тис. грн.	1 937,4	9 155,3	8 609,9	444,41	6672,514
Чистий прибуток (+); збиток (-), тис. грн.	-2770,6	8306	4380	x	7150,6
на 1 працюючого, тис. грн.	-69,3	244,3	118,4	x	187,6

Розраховано автором за даними додатків А-В

Внаслідок цього значно виріс чистий дохід. В 2024 р. чистий дохід зріс більше, ніж в 4 рази (на 241 млн. грн), а чистий дохід на одного працівника – в 4,4 рази, що свідчить про різке підвищення продуктивності праці та ефективності діяльності.

Значно покращились також фінансові результати: збиток у 2022 р. (2,8 млн. грн.) перетворився на прибуток у 2023-2024 р.р. Хоча слід зауважити, що в 2024 р. чистий прибуток дещо зменшився порівняно з 2023 р. Все це свідчить про загальне оздоровлення фінансів, проте вимагає уваги для забезпечення стабільного розміру прибутку в подальшому. В цілому підприємство демонструє позитивну динаміку зростання активів, доходу та прибутку, водночас потребує подальшого управління витратами й трудовими ресурсами для підвищення фінансової стійкості.

Трудові ресурси є одним із основних чинників успішної діяльності ТОВ «Вінтрест». В сучасних складних та стресових умовах ефективного управління людськими ресурсами має стратегічне значення, так як кваліфікація та мотивація

працівників, якість їх праці, безпосередньо впливають на конкурентоспроможність винопродукції. Склад персоналу ТОВ «Вінтрест» за його основними категоріями представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Середньорічна чисельність працівників в ТОВ «Вінтрест»

Категорії працівників	Роки			2024 р. +/- до 2022 р.	
	2022	2023	2024	осіб	%
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих на підприємстві, осіб	40	34	37	-3	-7,50
у т.ч.: адміністративно-управлінський персонал	9	8	6	-3	-33,33
персонал виноробного виробництва	28	24	30	2	7,14
допоміжний персонал	3	2	1	-2	-66,67

Розраховано автором за даними додатків А-В

Як свідчать дані таблиці 2.5 в ТОВ «Вінтрест» трудові ресурси поділяються на такі основні категорії:

- основний виробничий персонал – працівники, безпосередньо залучені до переробки винограду, ферментації, витримки та розливу вина. Це, зокрема, винороби, технологи, оператори виробничого обладнання;
- допоміжний персонал – фахівці, що забезпечують технічне обслуговування обладнання, логістику, охорону праці;
- адміністративно-управлінський персонал – менеджери, бухгалтери, маркетингологи, юристи, які координують процеси управління, збуту і фінансової звітності.

За аналітичний період спостерігається зменшення чисельності персоналу. Якщо у 2022 р. на підприємстві працювало 40 осіб, то в 2024 р. стало на 3 особи менше, що пов'язане із військовим станом в Україні, так як частина чоловіків стали на захист держави і вступили до лав ЗСУ.

Однією з визначальних рис використання трудових ресурсів в ТОВ «Вінтрест» є сезонність: навантаження на персонал суттєво зростає в період збору винограду (вересень–жовтень), а також під час ферментації, що вимагає

гнучкої кадрової політики, здатності оперативно залучати тимчасових працівників і забезпечувати їх необхідною кваліфікацією.

Іншою особливістю є високий рівень відповідальності та спеціалізації, зокрема серед виноробів і технологів, адже якість кінцевого продукту значною мірою залежить від їхніх професійних рішень.

До основних викликів у сфері управління персоналом у ТОВ «Вінтрест» належать: дефіцит кваліфікованих кадрів, особливо у сільській місцевості; сезонні коливання попиту на робочу силу; необхідність постійного навчання та підвищення кваліфікації у зв'язку з впровадженням нових технологій.

Серед перспективних напрямів – цифровізація процесів управління персоналом, використання CRM та ERP систем, розробка програм мотивації, залучення молодих спеціалістів через дуальну освіту та співпрацю з профільними навчальними закладами.

Особливої уваги потребує адаптація кадрової політики до сезонних потреб, а також впровадження інновацій у сфері HR-менеджменту.

- покращити здатності персоналу адаптуватись до змін;
- підвищити продуктивності праці;
- забезпечити розвиток персоналу за рахунок здатності швидко та ефективно навчатись та підвищувати кваліфікацію;
- мотивувати до розвитку працівників критичного, аналітичного, креативного та стратегічного мислення;
- створювати творчий клімат на підприємстві задля сприяння генерації креативних ідей та прийняття нестандартних рішень, підвищувати згуртованість;
- концентрувати увагу не тільки на інтересах підприємства, але й працівників.

Нові системи управління персоналом мають забезпечити мобільність всіх співробітників підприємства, соціальність, управління знаннями та людьми і, як наслідок, зміна організаційної структури, культури, сприйняття змін, зміна компетенцій персоналу і системи управління в цілому .

Правильна структура активів сприяє підвищенню ефективності використання основних засобів і стабільному розвитку підприємства. Аналіз складу і структури активів (табл. 2.3) допомагає оцінити наявні ресурси, що можуть бути використані для оновлення чи заміни основних засобів та дозволяє визначити, які активи можна залучити для фінансування розширеного відтворення, а які є «застоями».

Таблиця 2.3 – Склад і структура активів ТОВ «Вінтрест» на кінець року

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. + / - до 2022р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи:	22195,2	13,73	37334,6	27,00	33493,3	20,76	11298,1	50,90
нематеріальні активи	46,7	0,03	35,3	0,03	23,9	0,01	-22,8	-48,82
незавершені капітальні інвестиції	3740,1	2,31	16597,7	12,00	15319,7	9,50	11579,6	309,61
основні засоби	18408,4	11,39	20701,6	14,97	18149,7	11,25	-258,7	-1,41
Оборотні активи:	139413,4	86,27	100957	73,00	127840,6	79,24	-11572,8	-8,30
запаси	52852,5	32,70	47773,8	34,55	61582,5	38,17	8730	16,52
з них:								
готова продукція	19832,8	12,27	19953,1	14,43	20633,3	12,79	800,5	4,04
дебіторська заборгованість	85269,8	52,76	52488,7	37,96	64527,2	40,00	-20742,6	-24,33
грошові кошти	20	0,01	66,2	0,05	819,6	0,51	799,6	3998,0
витрати майбутніх періодів	285,3	0,18	265,8	0,19	295,2	0,18	9,9	3,47
інші оборотні активи	985,8	0,61	362,5	0,26	616,1	0,38	-369,7	-37,50
Валюта балансу	161608,6	100,0	138291,6	100,0	161333,9	100,0	-274,7	-0,17

Розраховано автором за даними додатків А-В

Аналіз розрахунків таблиці 2.3 показує зростання частки необоротних активів на кінець 2024 р. з 13,7 % до 20,8 %, що свідчить про активне оновлення та збільшення інвестицій у необоротні ресурси. Особливо суттєво зросли незавершені капітальні інвестиції – в 4 рази (на 11,6 млн. грн.), що вказує на плани ТОВ «Вінтрест» щодо розширення й модернізації виробничих потужностей. Відповідно спостерігається зменшення частки оборотних активів з 86,3 % до 79,2 %, хоча в абсолютному значенні їх вартість зменшилася лише на 8,3 %. Така ситуація відображає переорієнтацію ресурсів на інвестиції в основні засоби підприємства.

Щодо динаміки основних статей балансу, то вартість основних засобів майже не змінилася в абсолютних обсягах (менше на 1,4 %), що свідчить про амортизаційні процеси та їх просте відтворення. Дебіторська заборгованість помітно зменшилася на 24,3 %, що є позитивною тенденцією для фінансової стабільності підприємства.

Отже, ТОВ «Вінтрест» демонструє зростання інвестиційної активності та концентрацію на довгостроковому розвитку та водночас потребує ретельного управління оборотними активами та ефективного завершення капітальних проектів для підвищення загальної ефективності роботи.

Аналіз складу і структури пасивів в табл. 2.4 допомагає оцінити фінансові джерела, з яких можуть бути залучені кошти для оновлення або розширення основних засобів, що дозволяє визначити оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу, щоб уникнути надмірної фінансової залежності.

Таблиця 2.4 - Склад і структура джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «Вінтрест» на кінець року

Джерела	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. до 2022р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+ / -	%
Зареєстрований (пайовий) капітал	35000,0	21,66	35000,0	25,31	34330,0	21,28	-670,0	-1,91
Нерозподілений прибуток (збиток)	-16389,8	-10,14	-8085,6	-5,85	-3717,8	-2,30	12672,0	-77,32
Всього власного капіталу	18610,2	11,52	26914,4	19,46	30612,2	18,97	12002,0	64,49
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	2797,1	1,73	2797,1	-
Кредиторська заборгованість:	106792,5	66,08	91753,3	66,35	117258,7	72,68	10466,2	9,80
за товари, роботи та послуги	104835,7	64,87	87670,2	63,40	115356,8	71,50	10521,1	10,04
з бюджетом	1886,2	1,17	3804,6	2,75	1527,9	0,95	-358,3	-19,00
зі страхування	2,0	0,00	40,0	0,03	58,3	0,04	56,3	2815,00
з оплати праці	68,6	0,04	238,5	0,17	315,7	0,20	247,1	360,20
Інші поточні зобов'язання	36205,9	22,40	19623,9	14,19	10665,9	6,61	-25540,0	-70,54
Всього поточних зобов'язань	142998,4	88,48	111377,2	80,54	130721,7	81,03	-12276,7	-8,59
Валюта балансу	161608,6	100,0	138291,6	100,0	161333,9	100,0	-274,7	-0,17

Розраховано автором за даними додатків А-В

Аналіз розрахунків таблиці 2.4 показує збільшення власного капіталу на кінець 2024 р. на 12 млн. грн (на 64,5 %), а його частка у структурі зросла з 11,5 % до 19 %, що є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Спостерігається скорочення частки поточних зобов'язань: хоча абсолютне значення кредиторської заборгованості зросло на 10,5 млн. грн., загальна сума поточних зобов'язань зменшилася на 12,3 млн. грн (на 8,6 %) за рахунок зменшення суми інших поточних зобов'язань, а їх частка в балансі знизилася з 88,5 % до 81 %. Це говорить про зниження фінансових ризиків і можливість залучення нових інвестицій для розширеного відтворення основних засобів.

У 2024 р. з'явилися короткострокові кредити на суму 2,8 млн. грн., що свідчить про активне залучення позикових коштів для підтримки оборотного капіталу та розвитку виробництва.

Таким чином, ТОВ «Вінтрест» зміцнює власний капітал, скорочує поточні зобов'язання та розширює джерела фінансування, що створює сприятливі умови для реалізації проектів з розширеного відтворення основних засобів.

Аналіз показників інвестиційної привабливості дозволяє оцінити здатність ТОВ «Вінтрест» залучати фінансування від зовнішніх та внутрішніх джерел. Це важливо для забезпечення необхідних ресурсів для оновлення та розширення основних засобів. Такий аналіз допомагає обґрунтувати доцільність інвестиційних рішень та підвищує конкурентоспроможність підприємства. Виходячи з даних таблиць 2.3 і 2.4, можна розрахувати показники, наведені в таблиці 2.5.

Аналіз розрахунків таблиці 2.5 свідчить про нестійкий фінансовий стан, хоча і спостерігається позитивна динаміка фінансової стійкості: коефіцієнт автономії зріс на 0,075, а коефіцієнт фінансового леверіджу зменшився на 3,414, що свідчить про поступове зменшення фінансових ризиків і підвищення стійкості підприємства. Проте, всі показники власного капіталу залишаються нижчими за нормативні значення, що вказує на потребу подальшого нарощування власних ресурсів.

Таблиця 2.5 – Показники інвестиційної привабливості ТОВ «Вінтрест»

Показники	Нормати вне значення	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. +/- від 2022р.
I. Показники оцінки фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,115	0,195	0,190	0,075
Коефіцієнт фінансового леверіджу	$\leq 1,0$	7,684	4,138	4,270	-3,414
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	0,885	0,805	0,810	-0,075
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\geq 0,6$	0,115	0,195	0,190	0,075
Коефіцієнт поточної заборгованості	$\leq 0,5$	0,885	0,805	0,810	-0,075
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,7- 2,0	0,011	0,231	0,407	0,396
II. Показники оцінки оборотності активів					
Коефіцієнт оборотності всіх використовуваних активів	X	0,583	2,076	2,126	1,543
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	X	0,704	2,590	2,785	2,081
Період обороту всіх використовуваних активів, днів	X	617	173	169	-448
Період обороту оборотних активів, днів	X	511	139	129	-382
III. Показники оцінки платоспроможності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$> 0,2$	0,000	0,001	0,006	0,006
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-1,0	0,605	0,478	0,507	-0,098
Коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2	0,975	0,906	0,978	0,003
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	=1	0,596	0,471	0,494	-0,103
IV. Показники оцінки рентабельності					
Коефіцієнт рентабельності всіх використовуваних активів	$\geq 0,1$	-0,021	0,055	0,029	0,111
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\geq 0,15$	-0,130	0,365	0,152	0,514
Коефіцієнт рентабельності реалізації	$\geq 0,3$	-0,036	0,027	0,014	0,118
Коефіцієнт рентабельності витрат	$\geq 0,35$	-0,034	0,027	0,014	0,106

Розраховано автором за даними додатків А-В

Спостерігається відчутне покращення оборотності активів, так як коефіцієнт оборотності всіх активів зріс у 4 рази, а період їх обороту скоротився на 448 днів. Це означає більш ефективне використання ресурсів підприємства, що позитивно впливає на ліквідність і прибутковість.

Також можна помітити покращення рентабельності, але вони все ще набагато нижчі від бажаного нормативу. Всі показники рентабельності зросли (наприклад, рентабельність власного капіталу піднялася на 0,514), що свідчить про певний прогрес, однак підприємство має ще резерви для підвищення ефективності та привабливості для інвесторів.

Таким чином, ТОВ «Вінтрест» на сучасному етапі слід є інвестиційно не привабливим для зовнішніх інвесторів. Проте підприємство демонструє стабільне зростання інвестиційної привабливості завдяки кращому використанню активів і зниженню фінансового навантаження. Йому необхідно посилювати роботу над підвищенням ліквідності та досягненням нормативних значень рентабельності для успішного залучення інвестицій у розширене відтворення основних засобів.

Дослідження динаміки обсягів виробництва та реалізації продукції дозволяє виявити тенденції зростання або спаду, що напряду впливає на потребу у модернізації основних засобів. Аналіз таких даних допомагає визначити, чи необхідно нарощувати виробничі потужності, щоб задовольнити зростаючий попит а також, які саме види основних засобів (обладнання, транспорт, будівлі) потребують оновлення або розширення. Знання цих тенденцій дає можливість планувати інвестиції у розвиток матеріально-технічної бази підприємства більш обґрунтовано та ефективно. Тому наступний пункт присвячений даним дослідженням.

2.2. Динаміка обсягів виробництва та реалізації основних видів продукції

Основним напрямком діяльності ТОВ «Вінтрест» є виробництво виноградних вин. Також підприємство здійснює інші додаткові види діяльності, такі як: дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв; оптова торгівля напоями; роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах.

Наявність сучасних основних засобів – обладнання від відомих виробників «Zip Technologies», «Bucher Vaslin», «Velo», «Della Toffola», а також від постачальників якісних витратних матеріалів для виноробства (від «Enogrup», «Lallemmand», «ІОС»), дозволяє забезпечити високий її рівень на всіх стадіях виноробства. ТОВ «Вінтрест» має виноробний завод та землі для дотримання

повного циклу: від вирощування саджанців і винограду до випуску готового вина під власною торговою маркою «GRANDE VALLEE» [41].

В довоєнний час (до 2022 р.) ТОВ «Вінтрест» виробляло на рік понад 5 млн. пляшок тихого вина та 3 млн. пляшок ігристого вина. З 2015 р. ТОВ «Вінтрест» почало випускати тихі вина під власною торговою маркою «GRANDE VALLEE» (в перекладі з французької Велика Долина). Починаючи з 2018 р. лінійка продуктів ТМ «GRANDE VALLEE» поповнилась також ігристими винами, які виробляються як за класичною технологією (бродіння в пляшках з витримкою на осаді мінімум 9 місяців), так і методу «шарма» (бродіння в резервуарах ігристого вина) [41].

ТОВ «Вінтрест» дотримується високого рівня виноградарства і всіх правил технології виробництва вина, дозволяючи отримати їх повний і гармонійний смак. Підприємство має 140 га сертифікованих виноградників, закладених в 1998-2006 роках. Виноградники представлені сортами французької селекції європейських сортів, таких як: Каберне Совіньйон, Піно Нуар, Шардоне, Совіньйон блан, Шардоне, Ріслінг, Піно Грі (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Обсяги і сортова структура переробленого винограду в ТОВ «Вінтрест»

Сорти	2022р.		2023р.		2024р.		В середньому за 2022-2024рр.	
	ц	%	ц	%	ц	%	ц	%
Шардоне	1101,3	17,78	1201,5	18,91	1034,7	42,10	1112,5	22,24
Рислінг	-	-	778,3	12,25	-	-	259,4	5,19
Піно Нуар	461,2	7,45	690,9	10,87	-	-	384,0	7,68
Піно Менсь	-	-	-	-	42	1,71	14,0	0,28
Трамінер	859,3	13,87	553,1	8,71	226,1	9,20	546,2	10,92
Ркацелі	1089,7	17,60	899,4	14,16	-	-	663,0	13,26
Совіньйон	-	-	614,2	9,67	-	-	204,7	4,09
Піно Блан	334,4	5,40	225,4	3,55	-	-	186,6	3,73
Сапераві	749,4	12,10	-	-	674,8	27,45	474,7	9,49
Каберне	1063,2	17,17	985	15,50	430,2	17,50	826,1	16,52
Мерло	534,7	8,63	406	6,39	50,2	2,04	330,3	6,60
Разом	6193,2	100,00	6353,8	100,00	2458,0	100,00	5001,7	100,00

Розраховано автором за даними додатків А-В

Аналізуючи таблицю 2.6, можна помітити різке загальне скорочення обсягів переробки винограду. Так, в 2024 р. обсяги переробленого винограду зменшилися у 2,5 рази проти 2022 р., або на 3,7 тис. ц. Таке скорочення пояснюється відсутністю працівників для збору врожаю через військовий стан та складну соціально-економічну ситуацію в Україні. Основна причина – відсутність можливості найму працівників на збір врожаю, що безпосередньо пов'язано з воєнними діями, мобілізацією чоловіків та масовим виїздом людей. Це негативно вплинуло на використання виробничих потужностей і поставило виклики для стабільної роботи підприємства.

Внаслідок цього спостерігаються також зміни у сортовій структурі винограду, переробленого в ТОВ «Вінтрест». Частка сорту «Шардоне» у 2024 році суттєво зросла (з 18,91% до 42,10%), а сорти «Піно Нуар», «Рислінг», «Ркацители», «Піно Блан», «Совіньйон» взагалі не були перероблені. Це говорить про те, що підприємство змушене було зосередитися на найбільш доступних або стійких сортах. Виноградний розсадницький комплекс, який розташований на території ТОВ «Вінтрест», здійснює виробництво щеплених на філоксеростійкі підщепи європейських столових та технічних сортів винограду, стійких до вірусних інфекцій, фітоплазми та бактеріального раку винограду.

ТОВ «Вінтрест» спеціалізується, насамперед, на таких сортах винограду як:

- сорти білого винограду Шардоне (22,2 %) Ркацители (13,3 %) і Трамінер (10,9 %), оскільки саме ці сорти займають найбільшу частку в середньому за 2022-2024 р.р. в загальній структурі переробки, що свідчить про їх пріоритетне значення для виробництва як ігристих, так і тихих білих вин;
- сорти червоного винограду Каберне (16,5 %) і Сапераві (9,5 %) також мають помітну частку, що вказує на спеціалізацію підприємства на цих сортах.

Отже, в своїй виробничій діяльності ТОВ «Вінтрест» зосереджується насамперед на «Шардоне», «Каберне», «Трамінері» та «Сапераві», що свідчить

про перевагу як класичних, так і універсальних сортів, придатних для виробництва різноманітної продукції.

Спостерігається скорочення обсягів переробки за багатьма ключовими сортами, наприклад, обсяг переробки «Каберне» знизився в 2,6 рази з 1063,2 ц у 2022 р. до 430,2 ц у 2024 р., а обсяг переробки «Мерло» – майже в 10 разів з 534,7 ц до 50,2 ц. Це суттєво вплинуло на асортимент продукції та її комерційну привабливість.

Отже, скорочення обсягів у 2024 році пов'язане не зі зменшенням попиту чи технологічними обмеженнями, а з кадровими проблемами під час збору врожаю. Для управління розширеним відтворенням основних засобів це означає необхідність вирішення питань забезпечення кадрів у сільському господарстві та налагодження стабільної роботи для збереження виробничих обсягів і підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Після ручного збору, виноград відразу попадає до вин заводу, уникаючи псування. Власні виноградники сертифікованих саджанців французької селекції європейських сортів дозволяють ТОВ «Вінтрест» щороку отримувати валові збори та переробляти понад 20 тис. тон винограду, а високотехнологічне сучасне обладнання – отримувати понад 100 тис. дал. якісного сортового вина вказаних сортів (табл. 2.7).

Дані таблиці 2.7 вказують на суттєві зміни в обсягах і сортовій структурі виробництва виноматеріалів у ТОВ «Вінтрест» за 2022-2024 роки, враховуючи, що загальна потужність винзаводу дозволяє переробляти понад 700 тис. дал. вина на рік.

Спостерігається значне зниження обсягів виробництва у 2024 р. Обсяг виробництва виноматеріалів скоротився на з 42 тис. дал в 2022 р. до лише 16,7 тис. дал у 2024 р., що становить лише близько 2,4% загальної річної потужності заводу, що свідчить про суттєве недовантаження виробничих потужностей.

ТОВ «Вінтрест» спеціалізується, насамперед, на виробництві виноматеріалів для ігристих білих вин (29,3 % в середньому за 2022-2024 р.р.), а також столових червоних виноматеріалів (35,9 %). Водночас, виробництво

виноматеріалів для ігристих рожевих та столових рожевих вин є незначним (2,5 % і 0,6 % відповідно).

Таблиця 2.7 – Обсяги і сортова структура виноматеріалів, вироблених в ТОВ «Вінтрест»

Сорти	2022р.		2023р.		2024р.		В середньому за 2022-2024рр.	
	дал	%	дал	%	дал	%	дал	%
Виноматеріал для ігристих білих вин	6932,5	16,53	16951,5	38,64	6163,1	36,95	10015,7	29,32
В т.ч.: Шардоне	4912,5	11,71	7223,6	16,46	6163,1	36,95	6099,7	17,85
Рислінг	-	-	4697,3	10,71	-	-	1565,8	4,58
Піно Блан	2020	4,82	1280,6	2,92	-	-	1100,2	3,22
Совіньйон		0,00	3750	8,55	-	-	1250,0	3,66
Виноматеріал для ігристих рожевих вин	1060,5	2,53	1490,7	3,40	-	-	850,4	2,49
В т.ч.: Піно Нуар	1060,5	2,53	1490,7	3,40	-	-	850,4	2,49
Виноматеріал столовий сортовий білий	14540,4	34,67	9584,8	21,85	1485,7	8,91	8537,0	24,99
В т.ч.: Трамінер	5622,9	13,41	3641,8	8,30	1485,7	8,91	3583,5	10,49
Ркацителі	7131,6	17,00	5943	13,55	-	-	4358,2	12,76
Шардоне	1785,9	4,26	-	-	-	-	595,3	1,74
Виноматеріал столовий сортовий рожевий	-	-	-	-	270,1	1,62	90,0	0,26
В т.ч.: Піно Менсьє	-	-	-	-	270,1	1,62	90,0	0,26
Виноматеріал столовий сортовий червоний	17088,5	40,74	11975,9	27,30	7688,8	46,10	12251,1	35,86
В т.ч.: Сапераві	4872,4	11,62		0,00	4502,2	26,99	3124,9	9,15
Каберне	6933,5	16,53	6483,2	14,78	2851,4	17,10	5422,7	15,87
Мерло	3501,7	8,35	2671,3	6,09	335,2	2,01	2169,4	6,35
Піно Нуар	1780,9	4,25	2821,4	6,43	-	-	1534,1	4,49
Виноматеріал столовий сухий білий	1966	4,69	3301,6	7,53	1050,5	6,30	2106,0	6,16
Виноматеріал столовий сухий рожевий	255,1	0,61	360,2	0,82	21,00	0,13	212,1	0,62
Виноматеріал столовий сухий червоний	100,0	0,24	210,1	0,48	-	-	103,4	0,30
Разом	41943,0	100,0	43874,8	100,0	16679,2	100,0	34165,7	100,00

Розраховано автором за даними додатків А-В

Спостерігається різке скорочення асортименту у 2024 р., оскільки багато сортів виноматеріалів взагалі не вироблялися (наприклад, Рислінг, Піно Блан,

Піно Нуар, Ркацителі), а виробництво білих столових сортів скоротилося майже повністю.

В 2024 р. значну частку займав «Шардоне» (37 % у ігристих білих виноматеріалах) та «Сапераві» (27 % у червоних столових виноматеріалах), що свідчить про зосередження на найбільш затребуваних і доступних сортах через проблеми з працівниками або збутом.

Таким чином, в 2024 р. обсяги виробництва виноматеріалів значно знизилися через відсутність робочої сили та загальну складну ситуацію в країні, що не дозволило повноцінно використовувати виробничі потужності. Для управління розширеним відтворенням основних засобів це означає необхідність активізації роботи над кадровими питаннями, пошуком ринків збуту та залученням інвестицій для відновлення та розвитку виробництва.

Вся винна продукція ТОВ «Вінтрест» відповідним чином сертифікована і пропонується для продажу на міжнародному ринку. Для цього підприємство намагається підтримувати показники технологічної ефективності переробки винограду (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники технологічної ефективності переробки винограду в ТОВ «Вінтрест»

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. +/- до 2022р.
Середній вихід сусла з 1 т винограду без спирту, дал	72,3	73,1	72,0	-0,3
Середній вихід виноматеріалів з 1 т винограду без спирту, дал	68,0	69,1	67,9	-0,1
Середній вихід вичавок та гребнів з 1 т винограду, %	18,9	18,8	18,9	0,0
Середній вихід дріжджів з 1 т винограду, %	1,95	1,79	2,01	0,06
Середня цукристість сусла, г/дм ³	196	207	210	14
Середня питома вага сусла	1,084	1,088	1,089	0,005

Розраховано автором за даними додатків А-В

Аналіз показників табл. 2.8 свідчить про стабільність основних показників виходу продукції: середній вихід сусла і виноматеріалів з 1 т винограду залишився майже на тому ж рівні, відбулися лише незначні зміни: було менше на 0,3 дал у 2024 р. порівняно з 2022 р., що свідчить про збереження

технологічної стабільності на підприємстві, навіть попри складні зовнішні умови.

В 2024 р. спостерігаються незначні коливання за відходами і побічними продуктами. Вихід вичавок та гребнів не змінився (18,9%), а вихід дріжджів навіть дещо зріс (на 0,06%), що вказує на оптимальність технологічного процесу і належний рівень утилізації побічних продуктів.

Середня цукристість суслу зросла на 14 г/дм³ з 196 г/дм³ у 2022 р. до 210 г/дм³ у 2024 р., що свідчить про кращу якість сировини або оптимальні умови її збору та переробки.

Спостерігається стабільність питомої ваги суслу, зміни були мінімальними (зростання на 0,005), що свідчить про сталість технологічних параметрів процесу в ТОВ «Вінтрест».

Таким чином, попри загальне скорочення обсягів переробки у 2024 р., технологічна ефективність переробки винограду залишалася стабільною. Це означає, що ТОВ «Вінтрест» володіє технологічною базою та досвідом, які дозволяють зберігати якість і продуктивність виробництва навіть в умовах обмежених ресурсів.

Загальна потужність винзаводу ТОВ «Вінтрест» дозволяє переробляти понад 700 тис. дал. вина на рік, тому виноматеріали пропонуються фірмою для купівлі як наливом, так і для розливу під приватною торговою маркою.

Також підприємство налагодило енотуризм, приймає туристів, знайомлячи їх із власною торговою маркою, демонструючи процеси виробництва вина, та пропонуючи дегустацію вітчизняних вин ТМ «GRANDE VALLEE».

Структуру виручки ТОВ «Вінтрест» наведено на рис. 2.3. Рис. 2.3 свідчить, що основним джерелом доходів ТОВ «Вінтрест» є реалізація виноматеріалів, яка забезпечила 46 % усієї виручки, що свідчить про концентрацію на постачанні сировини для інших виробників або переробників.

Наявність послуг (розливу під приватною маркою та послуга «Privat Label»), питома вага яких склала 27 % та 6 % відповідно вказує на

диверсифікацію діяльності та адаптацію до ринку, зокрема шляхом співпраці з іншими брендами.

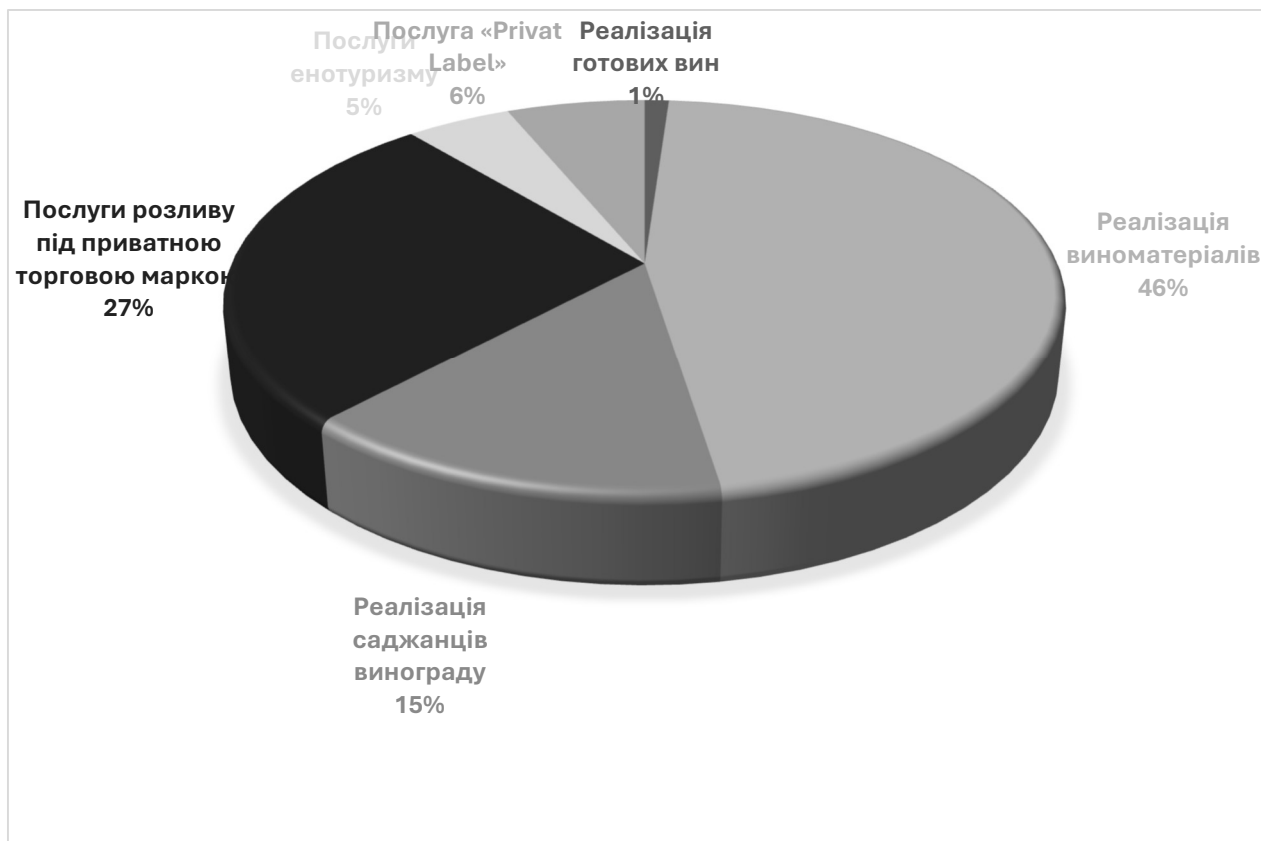

Рисунок 2.3 – Структура виручки від реалізації продукції, робіт та послуг ТОВ «Вінтрест», 2024 р.

Створено автором на основі звітності підприємства

Вирощування і реалізація саджанців винограду (15 %) та послуги енотуризму (5 %) свідчать про пошук додаткових джерел доходу і спроби максимально використати наявні ресурси підприємства.

Невелика частка готових вин (всього 1 %) вказує на те, що власне виноробство є менш важливим сегментом для підприємства у 2024 р., в першу чергу, через проблеми зі збором врожаю та пріоритетом продажу виноматеріалів.

Дана структура виручки демонструє гнучкість і диверсифікацію джерел доходу, що важливо для збереження фінансової стабільності. Проте надалі доцільно розглянути можливості для підвищення частки власного виробництва готових вин, щоб зміцнити бренд і підвищити додану вартість продукції.

В таблиці 2.9 на основі 33 позицій готових вин, які реалізує ТОВ «Вінтрест», наведено склад і структуру чистого доходу підприємства від реалізації готових вин у розрізі типу продукції, кольору, формату упаковки та категорії солодкості.

Таблиця 2.9 – Склад і структура чистого доходу від реалізації готових вин ТОВ «Вінтрест»

Сорти	2022р.		2023р.		2024р.		2024р. до 2022 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-, тис. грн.	%
За типом винопродукції								
Тихі	1643,0	53,94	2414,9	45,35	1492,3	44,25	-150,7	90,83
Ігристі	1402,7	46,06	2909,8	54,65	1879,8	55,75	477,1	134,01
Разом	3045,7	100	5324,7	100	3372,1	100	326,4	110,72
За кольором вин								
Біле	1632,6	53,60	2960,5	55,60	2113,2	62,67	480,6	129,44
Рожеве	556,6	18,27	1017,8	19,11	506,4	15,02	-50,2	90,98
Червоне	856,5	28,12	1346,4	25,29	752,5	22,32	-104,0	87,86
Разом	3045,7	100	5324,7	100	3372,1	100	326,4	110,72
За форматом упаковки								
Пляшка 0,75 л	2357,1	77,39	3897	73,19	2813,5	83,43	456,4	119,36
Bag-in-Box 3 л	273,7	8,99	501,3	9,41	281,8	8,36	8,1	102,96
Bag-in-Box 10 л	159,1	5,22	688,5	12,93	220,2	6,53	61,1	138,40
Кег 50 л	255,8	8,40	237,9	4,47	56,6	1,68	-199,2	22,13
Разом	3045,7	100	5324,7	100	3372,1	100	326,4	110,72
За рівнем цукру								
Брют	902,6	29,64	1623,2	30,48	1423,4	42,21	520,8	157,70
Сухі	1725,6	56,66	2347,3	44,08	1457,5	43,22	-268,1	84,46
Напівсолодкі	417,5	13,71	1354,2	25,43	491,2	14,57	73,7	117,65
Разом	3045,7	100	5324,7	100	3372,1	100	326,4	110,72

Створено автором на основі звітності підприємства

Поділ за типом вина показує, що у 2023 р. саме ігристі вина забезпечили стрибок продажів, а у 2024 р. – спад був синхронний для обох типів.

Поділ за кольором свідчить, що в структурі виручки біле вино явно домінує, а різкий ріст в 2023 р. зумовлений переважно білими й рожевими винами.

Поділ за форматом упаковки показує, що основний дохід дають класичні пляшки, а продажі в кегах стрімко падають.

Поділ за рівнем цукру свідчить, що, хоча напівсолодкі вина в 2023 р. зросли майже втричі, але цей сегмент залишається найменшим.

Усі дані таблиці 2.9 показують найбільші значення 2023 р. та спад 2024 р. Спад реалізації готових вин у ТОВ «Вінтрест» у 2024 р. був обумовлений кількома чинниками, безпосередньо пов'язаними з війною в Україні:

- через масову мобілізацію, виїзд працівників та небезпеку перебування на місцях, знизилася можливість повноцінного збору винограду та виробництва готових вин;

- порушення логістичних ланцюгів, ускладнене транспортування продукції, підвищені ризики та витрати на перевезення через небезпеку на дорогах або закриття маршрутів;

- скорочення внутрішнього попиту, оскільки війна призвела до падіння платоспроможності населення та загальної економічної нестабільності, що обмежило попит на дорогі або преміальні товари, зокрема вина, які виробляє ТОВ «Вінтрест»;

- втрата або зменшення зовнішніх ринків збуту: міжнародні контракти могли бути зупинені або зірвані через санкції, логістичні проблеми та нестабільність на українському ринку.

- пріоритетність продажу виноматеріалів: у цих умовах підприємство могло свідомо зосередитися на більш простому і менш затратному виробництві виноматеріалів (46,4 % виручки), замість повного циклу виготовлення і реалізації готових вин.

В результаті, всі ці фактори разом обумовили спад реалізації готових вин, змушуючи підприємство переорієнтуватися на інші джерела доходу та послуги.

Рівень виробництва безпосередньо впливає на ефективність використання основних засобів: при високому рівні виробництва виробничі потужності працюють на повну і забезпечують максимальну віддачу від вкладених інвестицій. Якщо ж виробництво скорочується, значна частина основних засобів простоює або використовується нерационально, що знижує їхню економічну

ефективність. У ТОВ «Вінтрест» спад обсягів виробництва через війну призвів до недозавантаження виробничих потужностей, зменшуючи рентабельність і окупність основних засобів, про які піде мова в наступному пункті кваліфікаційної роботи.

2.3. Ефективність управління розширеним відтворенням основних засобів в господарстві

Одним із критеріїв розширеного відтворення капіталу є ступінь забезпеченості основними засобами. Аналіз показників забезпеченості основними засобами (табл. 2.10) дозволяє оцінити, наскільки підприємство має матеріально-технічну базу для стабільної роботи та розвитку, що важливо для виявлення дефіциту або надлишку обладнання, що впливає на доцільність і обсяги інвестицій у їх відтворення.

Таблиця 2.10 – Забезпеченість ТОВ «Вінтрест» основними засобами

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. +/- до 2022 р.	2024 р. в % до 2022 р.
Середньорічна залишкова вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	20250,8	19555,0	19425,7	-825,1	95,93
в т. ч.: активна частина	17658,7	17091,1	17114,0	-544,7	96,92
Питома вага активної частини основних засобів у їх залишковій вартості, %	87,2	87,4	88,1	0,9	x
Середньорічна чисельність працівників, чол.	40	34	37	-3,0	92,50
Площа виноградників, га	140	140	140	0,0	100,00
Озброєність праці основними засобами, тис. грн.	506,3	575,1	525,0	18,7	103,70
в т. ч.: активною частиною, тис. грн.	441,5	502,7	462,5	21,1	104,77
Забезпеченість землі основними засобами, тис. грн.	144,6	139,7	138,8	-5,9	95,93
в т. ч.: активною частиною, тис. грн.	126,1	122,1	122,2	-3,9	96,92

Розраховано автором за даними додатків А-В

З даних табл. 2.10 видно, що за 2022-2024 р.р. середньорічна залишкова вартість основних засобів зменшилась на 825,1 тис. грн., або на 4,1% у 2024 р. порівняно з 2022 р., що свідчить про незначне старіння основного капіталу.

Питома вага активної частини (машин, обладнання, устаткування тощо) в загальній їх структурі зросла на 0,9 в.п. до 88,1%, що вказує на зосередженість підприємства на продуктивних елементах виробництва та розвитку виробничої підсистеми.

Озброєність праці основними засобами (залишкова вартість на одного працівника) у 2024 р. в порівнянні з 2022 р. зросла на 3,7%, а озброєність активною частиною – на 4,8%, що є позитивним показником технічного забезпечення праці.

Забезпеченість землі основними засобами дещо знизилася (на 4,1 %), що в умовах фіксованої площі виноградників може означати зменшення інвестицій у польову інфраструктуру.

Динаміка озброєності праці основними засобами в ТОВ «Вінтрест» наведена на рис. 2.4.

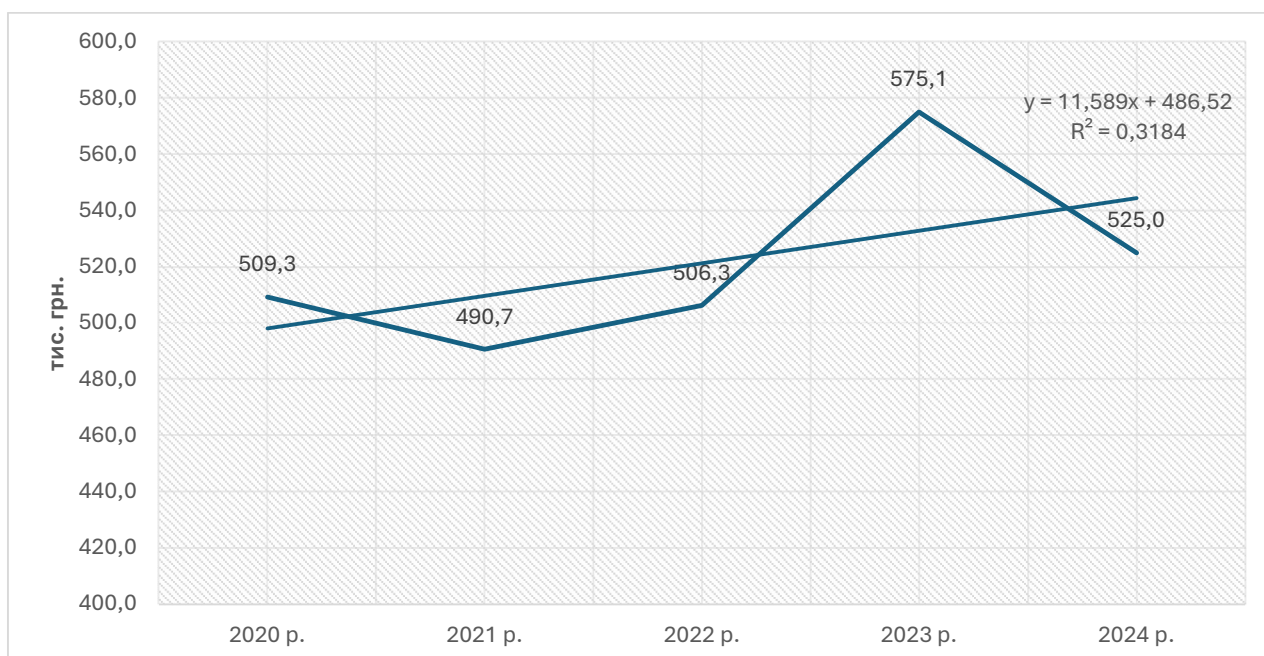

Рисунок 2.4 – Озброєність праці основними засобами (за залишковою вартістю) в ТОВ «Вінтрест», тис. грн.

Створено автором на основі даних додатків А-В

Рівняння регресії, наведене на рис.2.4 $y = 11,6x + 486,52$ свідчить, що за 2020-2024 роки озброєність праці основними засобами мала тенденцію до зростання, з кожним наступним роком озброєність праці основними засобами зростає в середньому на 11,6 тис. грн. Ця тенденція є позитивною, хоча і помірною.

Коефіцієнт детермінації $R^2=0,3184$ свідчить, що лише 31,84 % варіації показника озброєності пояснюється часовим фактором (роком). Решта 68,16 % залежить від інших факторів (обсяги інвестицій, чисельність персоналу, структура основних засобів тощо).

Аналіз показників руху і відтворення основних засобів на основі розрахунків в табл. 2.11 дозволяє оцінити темпи їх оновлення, зносу та придатності до подальшого використання, що дає змогу визначити, чи здійснюється підприємством розширене, просте чи лише аварійне відтворення. Таке дослідження є основою для прийняття рішень щодо інвестицій у модернізацію, заміну або розширення технічної бази ТОВ «Вінтрест».

Таблиця 2.11 – Показники руху і відтворення основних засобів в ТОВ «Вінтрест»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. (+;-) до 2022 р.
Первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн.	57738,9	58052,2	64298,1	6559,2
Надійшло основних засобів, тис. грн.	455,1	6278,4	1051,9	596,8
Вибуло основних засобів, тис. грн.	141,8	32,5	63,9	-77,9
Знос основних засобів на кінець року, тис. грн.	39643,8	43596,5	47136,4	7492,6
Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	58052,2	64298,1	65286,1	7233,9
Показники, %	x	x	x	x
Росту	100,54	110,76	101,54	0,99
Оновлення	0,79	10,82	1,64	0,85
Вибуття	0,24	0,05	0,10	-0,15
Розширеного відтворення	0,54	10,76	1,54	0,99
Зносу	68,29	67,80	72,20	3,91
Придатності	31,71	32,20	27,80	-3,91

Розраховано автором на основі даних додатків А-В

Дані табл. 2.11 свідчать, що показник розширеного відтворення у 2022 р. становив 0,54%, у 2023 р. – різко зріс до 10,76%, але вже в 2024 р. знову впав до

1,54%. Це свідчить, що в 2023 р. було одноразове суттєве поповнення основних засобів, однак ця тенденція не збереглася.

У 2024 р. надходження основних засобів на суму 1,1 млн. грн. було значно меншим, ніж у 2023 р. (на 6,3 млн. грн), хоча і значно перевищує обсяг їх вибуття (63,9 тис. грн), проте виключає активне розширене розширення виробничої бази.

При цьому коефіцієнт зносу зріс до 72,2 %, а показник придатності знизився до 27,8 %, що свідчить про старіння основних засобів і відсутність повноцінної стратегії їх оновлення.

Співставлення показників оновлення і зносу основних засобів ТОВ «Вінтрест» за даними табл. 2.11 свідчить про дисбаланс між відновленням і старінням основного капіталу. У 2022 р. та 2024 р. темпи оновлення були досить низькими (менше 2%) на фоні високого рівня зносу (понад 68%), що призводить до деградації технічної бази. В 2023 р. відбулося короткочасне зростання оновлення (10,8 %), але навіть воно не компенсувало загальний рівень зношеності (67,8 %). В 2024 р. ситуація знову погіршилася – знос зріс, оновлення зменшилося, а відставання оновлення від зносу склало понад 70%, що є ознакою старіння основних засобів.

Темпи оновлення основних засобів ТОВ «Вінтрест» суттєво відстають від темпів зносу, що свідчить про виснаження виробничого потенціалу. Така ситуація потребує невідкладного стратегічного перегляду політики відтворення, зокрема: регулярного фінансування оновлення техніки, модернізації обладнання та зменшення залежності від зношених засобів виробництва.

Таким чином, ТОВ «Вінтрест» не веде стабільного розширеного відтворення основних засобів. Наявні дані свідчать про епізодичні оновлення, які не покривають темпи зносу, тому для забезпечення сталого розвитку ТОВ «Вінтрест» необхідно активізувати інвестиції в основний капітал.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів (табл. 2.12) дозволяє оцінити, наскільки раціонально підприємство використовує наявне обладнання та потужності. Це важливо для виявлення резервів підвищення продуктивності та зниження простоїв, що впливає на доцільність

інвестування в розширене відтворення. На основі таких показників ТОВ «Вінтрест» може приймати обґрунтовані рішення щодо модернізації або заміни основних засобів з максимальним економічним ефектом.

Таблиця 2.12 – Ефективність використання основних виробничих засобів ТОВ «Вінтрест»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. +/- до 2022 р.
Вироблено виноматеріалів, тис. дал	41,94	43,87	16,68	-25,26
Виробничі потужності, тис. дал	700	700	700	0
Коефіцієнт використання виробничих потужностей з переробки винограду	0,06	0,06	0,02	-0,04
Коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів	3,83	15,92	16,40	12,57
в т.ч.: активної частини	4,39	18,21	18,61	14,23
Коефіцієнт виробничої місткості основних засобів	0,26	0,06	0,06	-0,20
в т.ч.: активної частини	0,23	0,05	0,05	-0,17

Розраховано автором на основі даних додатків А-В

Дані, наведені в табл. 2.12, свідчать про досить високу економічну ефективність використання основних засобів підприємством у 2022-2024 роках, оскільки коефіцієнт виробничої віддачі був вищим від коефіцієнту виробничої місткості основних засобів. Коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів зріс з 3,83 в 2022 р. до 16,4 в 2024 р., що пояснюється суттєвим зростанням обсягів виручки від реалізації продукції внаслідок зростання цін на вина, а не скороченням активів. Проте коефіцієнт використання виробничих потужностей у 2024 р. становив лише 0,02, що є критично низьким показником. Обсяг виробництва виноматеріалів становив лише 16,68 тис. дал при наявних потужностях 700 тис. дал, що є 2,4% від максимально можливого обсягу вказує на серйозний сигнал про невикористаний потенціал. Така ситуація пов'язана з різким спадом виробництва і збуту продукції через війну, зниження врожаю та нестачу робочої сили.

Формально за коефіцієнтами віддачі та місткості можна стверджувати, що основні засоби використовуються ефективно. Але фактично низький рівень

завантаження виробництва і фізичний знос основних засобів в ТОВ «Вінтрест» свідчать про неефективне використання потенціалу підприємства.

ТОВ «Вінтрест» має досить високу технічну оснащеність праці, але стан основних засобів є зношеним, з мінімальним оновленням. У 2024 році підприємство суттєво недовикористовувало свої виробничі потужності через вплив війни, що призвело до неефективного функціонування наявних ресурсів. Для забезпечення розширеного відтворення основних засобів необхідно збільшити інвестиції в оновлення техніки, оптимізувати виробниче навантаження та стабілізувати обсяги виробництва.

Щодо управління розширеним відтворенням основних засобів, в таблиці 2.13 наведено опис основних функцій управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест» із зазначенням змісту роботи та відповідальних осіб.

Таблиця 2.13 – Основні функції керівників і спеціалістів ТОВ «Вінтрест» з управління розширеним відтворенням основних засобів

Функції	Зміст роботи	Відповідальні виконавці
Аналіз	Оцінка технічного стану, рівня зносу, ефективності використання основних засобів	Заступники директора з фінансових та виробничих питань, бухгалтер з основних засобів, економіст
Планування	Формування планів оновлення, модернізації та придбання нових основних засобів	Заступник директора з фінансових питань, головний інженер, бухгалтер з основних засобів
Організація	Координація дій між підрозділами для реалізації планів оновлення	Заступник директора з виробничих питань, головний інженер
Контроль	Моніторинг виконання планів оновлення, облік руху основних засобів	Головний бухгалтер, ревізійна комісія
Постачання	Пошук постачальників техніки, закупівля та оформлення придбання	Менеджер зі збуту, юрист, заступник директора з фінансових питань
Технічне обслуговування	Забезпечення справного технічного стану, ремонт і технічний супровід	Головний інженер, механіки
Інноваційна діяльність	Запровадження нових технологій, модернізація обладнання	Головний технолог, директор, завідувач лабораторії

Сформовано автором за даними підприємства

Табл. 2.13 свідчить, що в ТОВ «Вінтрест» функції управління розширеним відтворенням основних засобів розподіляються між керівниками та спеціалістами відповідно до рівня їх відповідальності.

Функції загального керівництва виконує директор підприємства, який здійснює стратегічне планування, приймає остаточні рішення щодо інвестицій у відтворення основних засобів, затверджує плани модернізації та несе відповідальність за досягнення загальних цілей підприємства. Його функція – забезпечити погодженість дій усіх підрозділів, визначити пріоритети розвитку та забезпечити ресурсну підтримку.

Функції оперативного управління покладаються на заступника директора з виробничих питань, заступника директора з фінансів, економіста та головного бухгалтера. Вони координують поточну діяльність, пов'язану з плануванням оновлення, контролем за фінансуванням і реалізацією рішень щодо закупівель та амортизаційної політики. Зокрема, фінансовий заступник відповідає за розрахунок джерел фінансування, економіст – за економічне обґрунтування, а головний бухгалтер – за облік руху основних засобів і контроль їх амортизації.

Функції техніко-технологічного профілю виконують головний інженер, головний технолог, механіки, а також завідувач лабораторії. Вони відповідають за технічний стан обладнання, своєчасне технічне обслуговування, участь у виборі технологічних рішень під час оновлення фондів, впровадження інноваційних технологій та забезпечення якості виробничого процесу.

Такий розподіл забезпечує комплексний і злагоджений підхід до управління розширенням відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест», охоплюючи як стратегічні, так і оперативні й технічні аспекти.

На основі проведеного в табл. 2.14 SWOT-аналізу вважаємо, що управління розширенням відтворенням основних засобів у ТОВ «Вінтрест» не є достатньо ефективним.

Сильними сторонами, які покращують потенціал основних засобів в ТОВ «Вінтрест» є висока питома вага активної частини основних засобів (88,1% у 2024 р.), що свідчить про зосередженість на виробничих потужностях, а не на непродуктивних активах; добре сформована структура управління – чітко визначена, з розподілом функцій між дирекцією, інженерно-технічним персоналом і фінансовим блоком, що створює базу для покращення та досить

висока позитивна динаміка озброєності праці основними засобами, яка вказує на те, що керівництво приділяє увагу механізації та автоматизації праці, зростанню технічного забезпечення персоналу.

Таблиця 2.14 – SWOT-аналіз управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Висока частка активної частини основних засобів (88,1%), що свідчить про концентрацію на продуктивних потужностях.	Низькі та нестабільні темпи оновлення основних засобів: у 2024 р. – лише 1,64%.
Наявність сформованої структури управління, де чітко розподілені функції між директором, заступниками, інженерно-технічним персоналом і фінансистами.	Високий рівень зносу – 72,2% у 2024 р., що знижує надійність техніки й обладнання.
Позитивна динаміка озброєності праці основними засобами, що вказує на певне зростання технічного забезпечення одного працівника.	Недозавантаження виробничих потужностей – у 2024 р. рівень використання становив лише 2,4 %.
	Відсутність системного підходу до інвестування: одноразовий сплеск у 2023 році не був продовжений.
Можливості (O)	Загрози (T)
Залучення зовнішнього фінансування (грантів, кредитів, співпраці з інвесторами) для оновлення технічної бази.	Військові дії в Україні, що призводять до втрати працівників, скорочення обсягів переробки і збору врожаю.
Можливість модернізації технологічного процесу через впровадження енергоощадного та інноваційного обладнання.	Подальше старіння основних засобів, яке може призвести до зростання аварійності та витрат на ремонт.
Використання резервних виробничих потужностей у разі стабілізації економічної ситуації.	Нестабільність цін на обладнання та логістичні труднощі, що ускладнюють закупівлі та планування оновлення.

Сформовано автором за даними підприємства

Слабкими сторонами управління розширеним відтворенням основних засобів в ТОВ «Вінтрест» є наступні:

- темпи оновлення значно відстають від темпів зносу. В 2024 р. знос сягнув 72,2%, тоді як показник оновлення – лише 1,6 %, що свідчить про переважання старих, зношених засобів виробництва;
- відсутність системності. В 2023 р. спостерігався одноразовий сплеск оновлення (10,8 %), але вже в 2024 р. інвестиції знову різко впали, що говорить про епізодичний характер відтворення, а не системну програму розвитку;

— недозавантаження виробничих потужностей. Коефіцієнт використання виробничих потужностей у 2024 р. становив лише 0,02 , отже, підприємство працює на 2% від свого потенціалу, що є ознакою серйозної неефективності використання наявних ресурсів.

Отже, на даний час управління розширенням відтворенням основних засобів у ТОВ «Вінтрест» є формально організованим, але фактично малоефективним через низький рівень реінвестицій, критичний рівень зносу та майже повне недозавантаження виробничих потужностей. Для покращення ситуації необхідно розробити довгострокову програму оновлення, активізувати інвестиційну діяльність, залучити ресурси для технічного переоснащення та забезпечити стаке використання потужностей підприємства, про що піде мова в наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
УПРАВЛІННЯ РОЗШИРЕНИМ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ТОВ «ВІНТРЕСТ»

3.1. Обґрунтування потреби в основних засобах

Для удосконалення управління розширеним відтворенням основних засобів у ТОВ «Вінтрест» рекомендовано придбати виноградозбиральну техніку, оскільки вона дозволяє ефективно використовувати наявні виробничі потужності. Через нестачу працівників у період збору врожаю підприємство зазнає втрат і недовантаження виробництва, що негативно впливає на рентабельність основних засобів. Механізація збору винограду дає змогу зменшити трудові витрати, скоротити строки збору та мінімізувати втрати сировини. Водночас техніка забезпечує стабільне завантаження обладнання переробного заводу, підвищуючи ефективність використання інфраструктури. Такий підхід сприятиме переходу до планомірного розширеного відтворення, зменшуватиме ризики простоїв і підвищуватиме загальну конкурентоспроможність підприємства.

Рекомендованими моделями для ТОВ «Вінтрест» можуть бути такі автоматичні самохідні машини для збору винограду, адаптовані до різних сортів і схем посадки як PELLENC Optimum 340, Gregoire G8.260, New Holland Braud 9090X, ERO Grapeliner L-Series оскільки вони можуть замінити десятки працівників; можуть працювати вночі (що сприятиме зниженню втрат соку та окислення); працюють швидко (до 1 га/год).

Придбання даної виноградозбиральної техніки є доцільним переважно для середніх і великих виноробних господарств – орієнтовно від 30–40 га виноградників і більше. Розглянемо детальніше рекомендації щодо доцільності купівлі з урахуванням даних марок техніки.

1. Комбайн PELLENC Optimum 340 [62]. Рекомендована площа: не менше 35-40 га; має високу продуктивність – до 1,5 га/год залежно від густоти посадки та можливість встановлення додаткових опцій (обрізка, обробка), що сприятиме автоматизації кількох етапів обробітку винограду.

2. New Holland Braud 9090X [61]. Рекомендована площа: від 40-50 га; висока якість збору, мінімальні втрати; швидкість – до 1,2 га/год; може працювати вночі, що знижує ризик окислення соку, підходить для середніх і великих підприємств із власною переробкою.

3. Gregoire G8.260 [63]. Рекомендована площа: від 50-70 га; модель ідеальна для широких міжрядь (2,5-3,0 м); продуктивність – понад 1,5 га/год; швидкість, якість збору, комфорт для оператора.

4. ERO Grapeliner L-Series [64]. Рекомендована площа: від 30 га; моделі з компактними розмірами для складних рельєфів; низький рівень втрат і пошкодження ягід; підходить для регіонів із пагорбами та тісними ділянками.

В таблиці 3.1 наведено порівняння вказаних варіантів виноградозбиральної техніки з урахуванням потреб ТОВ «Вінтрест» (140 га виноградників), з орієнтовними цінами на дані моделі.

Таблиця 3.1 – Переваги варіантів виноградозбиральної техніки

Модель	Рекомендована площа	Продуктивність	Основні переваги	Ціна (орієнтовно в Україні)
New Holland Braud 9090X	40–50 га і більше	1,3–1,5 га/год	Висока якість збору, інтелектуальні системи, нічний режим	Новий ≈280 тис. €, вживаний (2018) ≈ 250 тис. \$
PELLENC Optimum L10	30–70 га	до 1,5 га/год	Компактний, мультифункціональний, високоякісна сортувальна система	Вживаний ≈ 170 тис. €, новий – вище 350 тис. €
Gregoire G8.260	50–70 га і більше	1,5–1,7 га/год	Потужний для широких міжрядь, швидкий збір (дані з ринку)	≈ 200–260 тис. €
ERO Grapeliner (моделі L-series)	30–50 га	до 1,0 га/год	Компактний, для складних умов і малих площ	≈ 150–200 тис. €

Створено автором на основі [61-64]

Вважаємо, що New Holland Braud 9090X є оптимальним рішенням для ТОВ «Вінтрест» в силу наступних причин:

1. Повністю покриває площу 140 га, що повністю відповідає потребам підприємства.
2. Продуктивність 1,3–1,5 га/год дозволяє зібрати урожай за 10–14 днів.
3. Має інтелектуальні функції, високоякісний збір і нічний режим – критично важливі в умовах нестачі персоналу.
4. Наявна сервісна підтримка в Україні, що мінімізує збої та простій.
5. Економічний ефект при площі 140 га, на нашу думку, забезпечить окупність техніки (подальші розрахунки проведемо далі).

Альтернативами можуть бути:

- PELLENC Optimum L10 – компактний і багатофункціональний вибір, але дорожчий і має меншу локальну сервісну підтримку;
- Gregoire G8.260 – варіант, якщо нові виноградники для ТОВ «Вінтрест» будуть розплановані широкими міжряддями ($\geq 2,5$ м);
- ERO Grapelinер – підходить для складних рельєфів або компактних ділянок.

Вигляд комбайну «New Holland Braud 9090X» наведений на рис. 3.1. . В основі роботи комбайну «New Holland Braud 9090X» лежить система струшування SDC з гнучким заднім зчепленням і система збирання в норії: ці запатентовані системи все ще не мають собі рівних з точки зору ефективності струшування, дбайливого ставлення до рослинності, цілісності продукту та мінімізації втрат.

Система струшування SDC передбачає, що кожен шейкер є незалежним і кріпиться ззаду за допомогою гнучкого кріплення, яке не вимагає обслуговування. Ця система дозволяє ідеально контролювати процес струшування з максимальною гнучкістю для делікатного збирання врожаю. Система ACS (Automatic Product Settings) дозволяє програмувати та зберігати бажані налаштування врожаю в папці на моніторі IntelliView™ IV та встановлювати оптимальні параметри для кожного виноградника [61].

Рисунок 3.1 – Вигляд виноградозбирального комбайну «New Holland Braud 9090X»

Джерело: [61]

Комбайн «New Holland Braud 9090X» має досить велику раму шейкера: обидві сторони можуть ковзати всередину та назовні, щоб ідеально підходити та струшувати ширші кущі. Після регулювання розсувна рама в поєднанні з підшипниками гідравлічного замка забезпечує максимальне регулювання оператором, щоб можна було ефективно та дбайливо збирати врожай навіть у найширшому навісі куща. У стандартній комплектації всі комбайни «New Holland Braud 9090X» оснащені 24 шейкерами [61].

За бажанням ТОВ «Вінтрест» комбайн «New Holland Braud 9090X» може бути оснащений швидкознімною панеллю струшувача, що дозволить оператору легко адаптувати окремі струшувачі до зони плодоношення, натискаючи на один важіль. Тому висота шейкерів може легко адаптуватися від виноградика до виноградика. На надміцну швидкозйомну панель можна встановити до 24 шейкерів [61].

Зібрані в кошики внизу комбайну «New Holland Braud 9090X» ягоди транспортуються м'яко, без мацерації і втрат, обов'язково в одному й тому ж

кошику. Конструкція системи дозволяє збирати і перевозити навіть найнижчі грона. Кошки оснащені затискачем для швидкої фіксації, який діє як запобіжник у разі механічного впливу, допомагаючи запобігти пошкодженню самих кошиків. Кліпса проста у використанні і може бути встановлена за лічені секунди [61].

Обслуговування виноградного комбайну «New Holland Braud 9090X» є досить простим. Удосконалені компоненти полегшують технічне обслуговування та роблять його дешевшим. Система натягу норій дозволяє регулювати натяг з обох сторін без інструментів, за допомогою простого кривошипа піднімати і опускати напрямні рейки. Спеціальний датчик фіксує, коли тиск на норії стає надмірним, сигналізуючи про проблему оператору [61].

Транспортери системи очищення оптимізовані для рівномірного розподілу продукту. Чистка завжди проводиться з виробом у вільному падінні, для більшої ефективності на більш легких забрудненнях. Комбайн «New Holland Braud 9090X» оснащений транспортерами великої місткості шириною 700 мм для кращої передачі продукту і підвищення ефективності очищення. Новий, легко регульований дефлектор забезпечує оптимальний розподіл засобу по стрічці для кращого очищення [61].

Всмоктувачі оптимізовані для покращення чистоти продукту та перероблені таким чином, щоб спрямовувати потік повітря до задньої частини машини, щоб зменшити накопичення пилу, шуму та залишків. Результатом є не тільки більш ефективна вентиляція системи очищення, але і більш легкий доступ до машини і всмоктувальних шлангів. Місткість бака для збору становить 4 000 літрів (на «New Holland Braud 9090X» з подвійними баками), що є рекордом для машин, які зараз представлені на ринку [61].

Отже, орієнтовна вартість комбайна «New Holland Braud 9090X» становить 280 тис. євро. За курсом НБУ на 10 травня 2025 р. (46,89 грн/євро) [40], орієнтовна вартість комбайна буде становити 13130 тис. грн.

Далі доцільним буде розробити проєкт закупівлі нового обладнання та план його фінансування.

3.2. Управління проєктом закупівлі нових основних засобів

Управління проєктом закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» доцільно поділити на сім ключових етапів, які охоплюють усі управлінські та практичні дії – від підготовки до введення техніки в експлуатацію. Календарний план реалізації даного проєкту наведений в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Календарний план реалізації проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

№	Етап проєкту	Дата початку	Дата завершення
1	Ініціювання проєкту	15.06.2025	20.06.2025
2	Планування закупівлі	21.06.2025	05.07.2025
3	Оцінка та вибір постачальника	06.07.2025	15.07.2025
4	Закупівля і контрагування	16.07.2025	31.07.2025
5	Доставка і приймання техніки	01.08.2025	10.08.2025
6	Навчання персоналу і тестування	11.08.2025	20.08.2025
7	Введення в експлуатацію та моніторинг	21.08.2025	05.09.2025

Створено автором

На рис. 3.2 наведена діаграма Гантта проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест», яка наочно демонструє етапи виконання проєкту в хронологічному порядку з червня по вересень 2025 р.

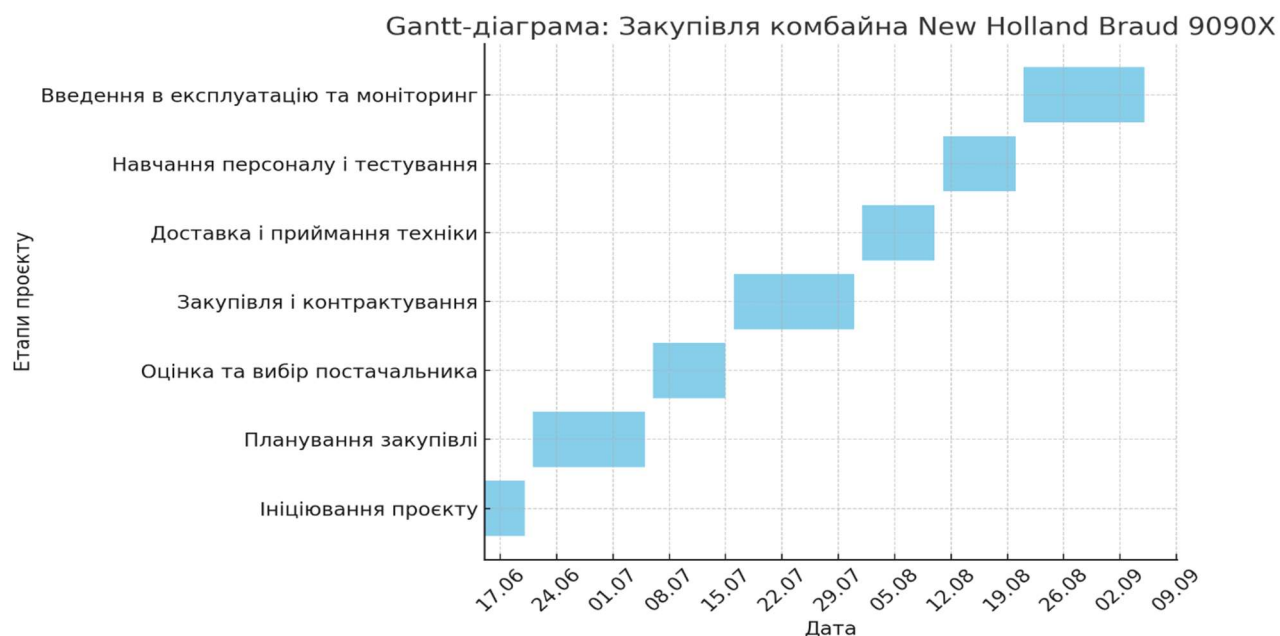

Рисунок 3.2 – Діаграма Гантта проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Створено автором

Початок робіт заплановано на 15 червня 2025 р., щоб встигнути до збирання врожаю винограду.

Розглянемо далі етапи більш детально.

Етап 1. Ініціювання проєкту передбачає наступні роботи:

- Обґрунтування потреби в комбайні. На основі досліджень розділу 2 даної роботи в п. 3.1 нами обґрунтовано, що потреба викликана нестачею робочої сили на збиранні винограду, втратами урожаю та недозавантаженням виробничих потужностей винзаводу.

- Оцінка доцільності купівлі виноградозбирального комбайну порівняно з орендою. Оцінюючи доцільність купівлі виноградозбирального комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» порівняно з орендою, варто врахувати виробничі масштаби, фінансові ресурси, частоту використання техніки та стратегічні цілі підприємства. З урахуванням того, що середня вартість оренди комбайна в Україні становить 6-10 тис. грн/га за сезон, розрахуємо сезонні витрати на оренду: $140 \text{ га} \times 8 \text{ тис. грн/га (середній тариф)} = 1120 \text{ тис. грн/рік}$. За 5 сезонів оренди: $\approx 5,6 \text{ млн. грн}$. Далі приблизно розрахуємо окупність купівлі: витрати на купівлю = 13,13 млн. грн., поточні витрати на обслуговування, паливо, амортизація $\approx 400\text{--}600 \text{ тис. грн/рік}$. Таким чином, окупність комбайна приблизно складе за 6-7 сезонів. Якщо частину сезонів техніка здається в оренду іншим господарствам – термін окупності може скоротитися до 3-4 років. Переваги та недоліки купівлі комбайну наведені на рис. 3.3. Як видно з рис. 3.3, переваг купівлі комбайну більше, ніж недоліків. Отже, для ТОВ «Вінтрест» із площами понад 100 га та проблемами із сезонною робочою силою купівля комбайна «New Holland Braud 9090X» є стратегічно доцільною, особливо за умови наявності власних або кредитних коштів, планів на стабільне виробництво та можливості часткового завантаження техніки за рахунок сторонніх замовлень. Оренда може бути тимчасовим рішенням, але з урахуванням регулярних витрат та залежності від сторонніх виконавців, купівля дає більшу ефективність і контроль у довгостроковій перспективі.

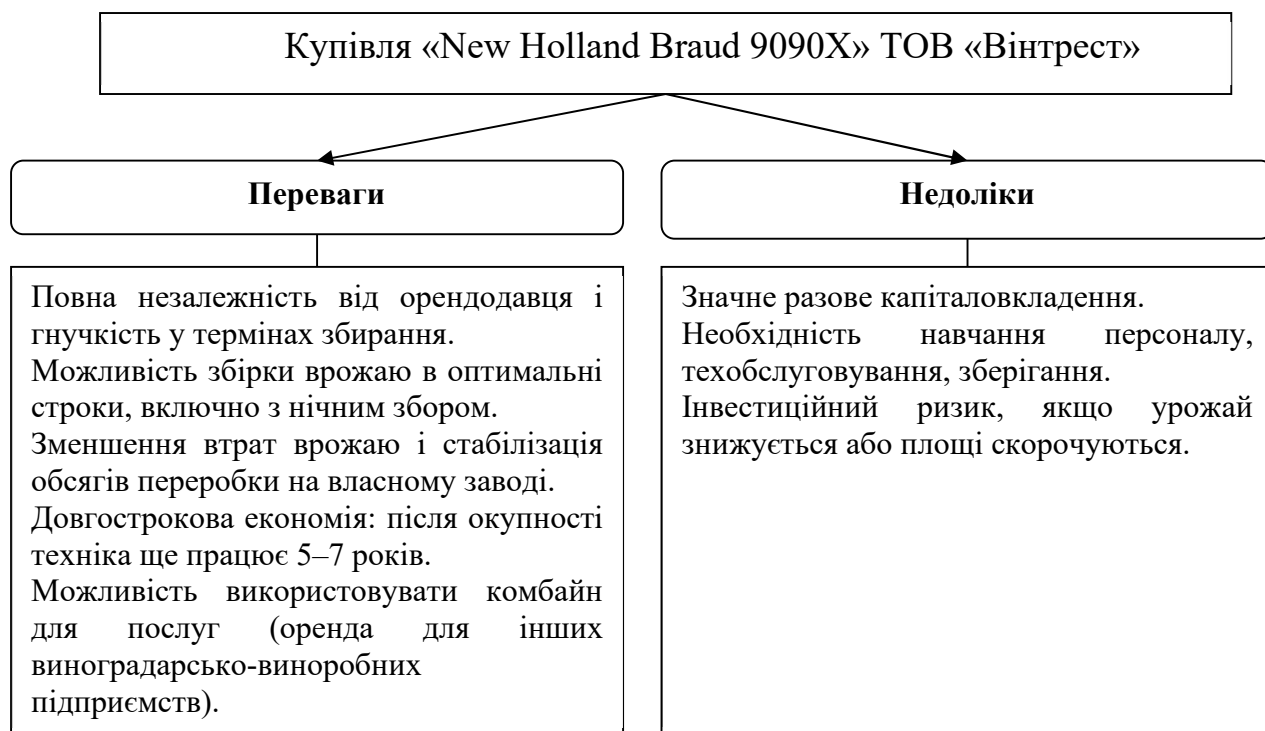

Рисунок 3.3 – Переваги та недоліки купівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Створено автором

Погодження ініціативи на рівні керівництва включає детальне оцінювання доцільності інвестицій, підготовку обґрунтованих розрахунків та стратегічних планів, а також затвердження бюджету та джерел фінансування. Це критичний етап, що забезпечує підтримку керівництва і дозволяє організувати успішну закупівлю. Погодження ініціативи – це не просто «так/ні», а формальний управлінський процес, який забезпечує узгодженість технічної, фінансової та стратегічної сторін; прозорість і відповідальність у прийнятті капітальних рішень; старт подальших етапів проєкту (планування, вибір постачальника тощо). Погодження ініціативи на рівні керівництва ТОВ «Вінтрест» – це ключовий початковий етап проєкту закупівлі виноградозбирального комбайна, який передбачає: подання ініціативи (коли головний інженер або заступник директора з виробничих питань ініціює пропозицію про потребу в техніці та складає службову записку або внутрішній обґрунтований запит); обґрунтування доцільності (коли економіст готує техніко-економічне обґрунтування (ТЕО), яке включає аналіз витрат на ручну працю проти витрат на комбайн, оцінку втрат

урожаю та прогноз окупності), розгляд ініціативи керівництвом (коли директор та заступник з фінансів оцінюють: фінансову спроможність, доцільність витрат у поточному році, та наявність резервів або потребу у кредитуванні/грантах); за потреби рішення зборів засновників (якщо сума придбання значна (понад 25–30% статутного капіталу або річного бюджету), ініціатива може потребувати схвалення загальних зборів засновників); визначення відповідальних і старт процесу; призначення керівника проєкту (наприклад, заступника директора); формування робочої групи для планування закупівлі.

Етап 2. Планування закупівлі передбачає наступні роботи:

- визначення бюджету з урахуванням курсу валют, доставки, ПДВ. Бюджет проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» буде створений в наступному пункті кваліфікаційної роботи;
- вибір моделі та її технічних характеристик. Модель комбайну «New Holland Braud 9090X» та її технічні характеристики були наведені в пункті 3.2 кваліфікаційної роботи;
- Підготовка техніко-економічного обґрунтування (ТЕО). Оцінка ефективності проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» буде здійснена в наступному пункті кваліфікаційної роботи;
- Планування джерел фінансування (власні кошти, кредит, лізинг, гранти). Джерела фінансування проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» будуть заплановані в наступному пункті кваліфікаційної роботи;

Етап 3. Оцінка та вибір постачальника передбачає наступні роботи:

- проведення тендеру або аналіз комерційних пропозицій;
- перевірка репутації дилерів, гарантійних умов, наявності сервісу в Україні;
- вибір оптимального варіанту з урахуванням ціни, сервісу, строків поставки.

Етап 4. Закупівля і контрактування передбачає наступні роботи:

- укладення договору поставки;
- погодження умов доставки, оплати, технічного навчання;
- підготовка митних документів (якщо техніка імпортується).

Етап 5. Доставка і приймання техніки передбачає наступні роботи:

- організація транспортування до підприємства;
- візуальна та технічна перевірка при прийманні;
- формалізація документів про введення в облік.

Етап 6. Навчання персоналу і тестування передбачає наступні роботи:

- проведення інструктажу та практичного навчання операторів;
- тестовий запуск комбайна в польових умовах;
- устаткування місця для обслуговування і зберігання техніки.

Етап 7. Введення в експлуатацію та моніторинг передбачає наступні роботи:

- формальне введення техніки в експлуатацію;
- ведення обліку роботи машини, витрат і ефекту;
- аналіз окупності та впливу на ефективність підприємства.

Чітке дотримання вказаних етапів дозволяє зменшити ризики, оптимізувати витрати і забезпечити успішну інтеграцію комбайна в технологічний процес ТОВ «Вінтрест».

Розподіл відповідальності у формі RAM-матриці (Responsibility Assignment Matrix) дозволяє чітко визначити відповідальних осіб за кожен етап проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» в ТОВ «Вінтрест», що забезпечує узгодженість дій між керівниками, фінансистами, технічними спеціалістами та адміністративним персоналом, зменшуючи ризики дублювання або втрати функцій. Завдяки RAM-матриці керівництво підприємства має інструмент контролю за проєктом, що підвищує ефективність управління ресурсами та строками виконання.

В табл. 3.3 наведено RAM-матрицю для проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» за моделлю RACI, яка розподіляє ролі:

R (Responsible) – відповідальний за виконання;

A (Accountable) – той, хто затверджує/ухвалює рішення;

C (Consulted) – той, з ким радяться;

I (Informed) – той, кого інформують.

Таблиця 3.3 – Матриця RAM реалізації проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Етап	Директор	Заступник директора з фінансів	Головний інженер	Юрист	Бухгалтер з основних засобів	Економіст	Механік
1. Ініціація проєкту	A	C	R	I	I	R	I
2. Підготовка ТEO і кошторису	I	A	C	I	I	R	I
3. Вибір моделі та постачальника	A	C	R	C	I	R	C
4. Перевірка договору, умов поставки	I	C	C	R	I	I	I
5. Укладання договору	A	R	C	R	I	I	I
6. Доставка і приймання техніки	I	I	R	I	R	C	R
7. Навчання персоналу	I	I	R	I	I	C	R
8. Введення в експлуатацію, оцінка ефекту	A	C	R	I	R	R	R

Створено автором

Матриця RAM реалізації проєкту закупівлі комбайну містить наступні основні блоки:

- Директор – головний уповноважений приймати стратегічні рішення.
- Головний інженер – основний відповідальний за технічну частину.
- Заступник директора з фінансів – контролює фінансування та контрагування.
- Юрист – відповідає за правову перевірку контрактів.
- Економіст – готує аналітичні розрахунки.
- Бухгалтер з основних засобів – супроводжує оплату, облік, введення в баланс.

– Механік – участь у прийманні, тестуванні та обслуговуванні.

Далі проведемо оцінку ефективності та план фінансування проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест».

3.3. План фінансування та оцінка ефективності проєкту

Складання бюджету для проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» дозволить ТОВ «Вінтрест» точно оцінити обсяг необхідних фінансових ресурсів і уникнути неочікуваних витрат, що забезпечує обґрунтоване ухвалення управлінського рішення та сприяє залученню кредитного чи державного фінансування. Бюджет також дає змогу ефективно планувати грошові потоки підприємства у межах поточного та наступних бюджетних періодів та є основою для контролю за виконанням проєкту, дотриманням термінів і оцінки економічної доцільності інвестиції (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Бюджет проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» (в національній валюті, за курсом НБУ 46,887 грн/євро станом на 10.05.2025 р. [40])

Стаття витрат	Опис	Сума, грн.
1. Вартість комбайну	Базова вартість (280 000 євро)	13 128 360
2. Доставка до господарства	Митне оформлення, транспортування по Україні	200 000
3. Митні платежі та ПДВ	При імпорті: ПДВ (20%), ввізне мито (якщо застосовується)	2 625 672
4. Навчання персоналу	Виїзд інструктора, інструктаж для механіків і водія	50 000
5. Технічне оснащення (гараж, стоянка, інструмент)	Облаштування майданчика та придбання інструменту для обслуговування	120 000
6. Реєстрація, страхування	Державна реєстрація, техпаспорт, перша страховка	30 000
7. Запасні частини/витратні матеріали	Масла, фільтри, ремкомплект	70 000
8. Непередбачувані витрати	Резерв на коливання курсу, додаткові послуги (5%)	825 000
Разом	X	17 049 032

Створено автором

Дані табл. 3.4 свідчать, що бюджет проєкту закупівлі комбайна становить близько 17 млн. грн., що включає не лише закупівлю самої техніки, а й усі супровідні витрати, необхідні для ефективного введення її в експлуатацію.

Далі нам варто порівняти варіанти фінансування. З урахуванням чистого прибутку ТОВ «Вінтрест» – 8306 тис. грн у 2023 р. та 4380 тис. грн у 2024 р., застосування лізингу для придбання виноградозбирального комбайну «New Holland Braud 9090X» є фінансово доцільним і стратегічно вигідним з наступних причин:

1. Уникнення великого одноразового навантаження. Повна вартість комбайну з ПДВ і супровідними витратами $\approx$ 17 млн. грн. У 2024 р. чистий прибуток становить лише $\sim 25\%$ від цієї суми, тому повна купівля за власні кошти є ризикованою або малореальною. Лізинг дозволяє розподілити витрати на 3–5 років, що зменшує тиск на обігові кошти.

2. Орієнтовні щорічні платежі в лізинг (на 5 років) наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Щорічні лізингові платежі проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» (за умови авансу 20% і ставки 12–14% річних)

Параметр	Значення
Загальна вартість (з ПДВ)	$\approx$ 17 000 000 грн
Авансовий платіж (20%)	3 400 000 грн
Сума фінансування в лізинг (80%)	13 600 000 грн
Орієнтовний щорічний платіж (з %)	$\approx$ 3 500 000 грн

Створено автором

Наведені в табл. 3.5 дані є приблизною оцінкою, включаючи тіло боргу й проценти, без урахування сервісних платежів. ТОВ «Вінтрест» має прибуток у 4,38 млн. грн у 2024 р., що дозволяє обслуговувати такий платіж без дефіциту.

3. Перевагами лізингу для «Вінтрест» є оперативне отримання техніки вже в поточному сезоні збору; податкові переваги, так як лізингові платежі включаються до витрат; гарантійне обслуговування часто входить у пакет.

ТОВ «Вінтрест» також слід врахувати і ризики, наприклад, фінансові зобов'язання на кілька років та можливе коливання прибутку через війну, погодні умови або ринок.

Таким чином, ТОВ «Вінтрест» має достатній прибутковий потенціал для обслуговування лізингу без загрози ліквідності. В умовах дефіциту сезонної робочої сили, ріст обсягів виробництва, висока залежність від врожаю та потенціал окупності техніки за 3–5 років – лізинг є доцільною формою інвестування в розширене відтворення основних засобів. За потреби можна скласти фінансову модель лізингового варіанту.

Також ТОВ «Вінтрест» цілком може залучити державне фінансування, особливо якщо воно зареєстроване в Україні як сільськогосподарське підприємство, що займається переробкою сільгосппродукції (винограду). Тому може скористатись таким програмами:

1. Державна програма здешевлення техніки. Програма «Часткова компенсація вартості сільгосптехніки» від Мінагрополітики [44], коли компенсується 25-40% вартості української або частково локалізованої імпоротної техніки. Умова: придбання техніки в офіційного дилера, наявність документів і відсутність заборгованості перед бюджетом. На жаль, «New Holland» не є українським виробником.

2. Гранти за програмою «єРобота: Свій сад» [56]. Хоча ця програма більше орієнтована на закладку нових виноградників, у разі подання інвестиційного проєкту із закупівлею техніки як частини виробничого циклу – є шанси на грант до 10 млн. грн. Потрібен бізнес-план і співфінансування. Є випадки 100% компенсації страхування техніки або кредитного відсотка.

3. Участь у програмі «5–7–9%» [26] – державній програмі підтримки доступного кредитування для МСП, до яких відноситься ТОВ «Вінтрест». Підприємство може отримати пільговий кредит до 90 млн. грн під 5%, 7% або 9% річних. Ці кошти можуть бути використані на купівлю техніки, в т.ч. в лізинг або на виплати за контрактом. ТОВ «Вінтрест» як підприємство з прибутком до 100 млн. грн – підпадає під дію цієї програми.

Отже, ТОВ «Вінтрест» має реальні можливості залучити державне фінансування у вигляді пільгового кредиту за програмою 5–7–9%. Для цього

потрібно: оформити техніко-економічне обґрунтування; мати прозору звітність; не мати податкового боргу.

В табл. 3.6 наведено повний графік кредитних виплат для участі ТОВ «Вінтрест» у програмі «5–7–9%» при ставці 7% річних, терміні 5 років та щомісячному ануїтетному платежі.

Таблиця 3.6 – Графік кредитних виплат за проектом закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» за програмою «5–7–9%», грн.

Щомісячна сума виплат		: 336620.38		
Разом сума виплат		: 20197222.47		
у тому числі %		: 3197222.47		
тіло кредиту		: 17000000.00		
Схема виплат за кредитом				
Місяць	Заборгованість за кредитом	Погашення кредиту	Відсотки за кредитом	Виплати в місяць
1	17000000.00	237453.71	99166.67	336620.38
2	16762546.29	238838.86	97781.52	336620.38
3	16523707.43	240232.09	96388.29	336620.38
4	16283475.34	241633.44	94986.94	336620.38
5	16041841.90	243042.97	93577.41	336620.38
6	15798798.93	244460.72	92159.66	336620.38
7	15554338.21	245886.74	90733.64	336620.38
8	15308451.47	247321.08	89299.30	336620.38
9	15061130.39	248763.79	87856.59	336620.38
10	14812366.60	250214.91	86405.47	336620.38
11	14562151.69	251674.50	84945.88	336620.38
12	14310477.19	253142.60	83477.78	336620.38
13	14057334.59	254619.26	82001.12	336620.38
14	13802715.33	256104.54	80515.84	336620.38
15	13546610.79	257598.48	79021.90	336620.38
16	13289012.31	259101.14	77519.24	336620.38
17	13029911.17	260612.56	76007.82	336620.38
18	12769298.61	262132.80	74487.58	336620.38
19	12507165.81	263661.91	72958.47	336620.38
20	12243503.90	265199.94	71420.44	336620.38
21	11978303.96	266746.94	69873.44	336620.38
22	11711557.02	268302.96	68317.42	336620.38
23	11443254.06	269868.06	66752.32	336620.38
24	11173386.00	271442.29	65178.09	336620.38
25	10901943.71	273025.71	63594.67	336620.38
26	10628918.00	274618.36	62002.02	336620.38
27	10354299.64	276220.30	60400.08	336620.38
28	10078079.34	277831.58	58788.80	336620.38
29	9800247.76	279452.27	57168.11	336620.38
30	9520795.49	281082.41	55537.97	336620.38
31	9239713.08	282722.05	53898.33	336620.38

Місяць	Заборгованість за кредитом	Погашення кредиту	Відсотки за кредитом	Виплати в місяць
32	8956991.03	284371.27	52249.11	336620.38
33	8672619.76	286030.10	50590.28	336620.38
34	8386589.66	287698.61	48921.77	336620.38
35	8098891.05	289376.85	47243.53	336620.38
36	7809514.20	291064.88	45555.50	336620.38
37	7518449.32	292762.76	43857.62	336620.38
38	7225686.56	294470.54	42149.84	336620.38
39	6931216.02	296188.29	40432.09	336620.38
40	6635027.73	297916.05	38704.33	336620.38
41	6337111.68	299653.90	36966.48	336620.38
42	6037457.78	301401.88	35218.50	336620.38
43	5736055.90	303160.05	33460.33	336620.38
44	5432895.85	304928.49	31691.89	336620.38
45	5127967.36	306707.24	29913.14	336620.38
46	4821260.12	308496.36	28124.02	336620.38
47	4512763.76	310295.92	26324.46	336620.38
48	4202467.84	312105.98	24514.40	336620.38
49	3890361.86	313926.60	22693.78	336620.38
50	3576435.26	315757.84	20862.54	336620.38
51	3260677.42	317599.76	19020.62	336620.38
52	2943077.66	319452.43	17167.95	336620.38
53	2623625.23	321315.90	15304.48	336620.38
54	2302309.33	323190.24	13430.14	336620.38
55	1979119.09	325075.52	11544.86	336620.38
56	1654043.57	326971.79	9648.59	336620.38
57	1327071.78	328879.13	7741.25	336620.38
58	998192.65	330797.59	5822.79	336620.38
59	667395.06	332727.24	3893.14	336620.38
60	334667.82	334667.82	1952.23	336620.05
Разом		17000000.00	3197222.47	20197222.47

Створено автором на основі [27]

Табл. 3.6 свідчить, що річні суми кредитних виплат ТОВ «Вінтрест» у межах програми «5–7–9%» зі ставкою 7% на 5 років:

- 2025 р. – 1 615 778 грн.;
- 2026 р. – 3 231 556 грн.;
- 2027 р. – 3 231 556 грн.;
- 2028 р. – 3 231 556 грн.;
- 2029 р. – 3 231 556 грн.

Ці суми включають як погашення тіла кредиту, так і виплату відсотків. Платежі є рівномірними (ануїтетними), що спрощує фінансове планування.

З огляду на фінансові показники ТОВ «Вінтрест» і специфіку проєкту закупівлі комбайна New Holland Braud 9090X, участь у програмі «5–7–9%» є вигіднішою, ніж лізинг (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Порівняння варіантів фінансування проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Критерій	Лізинг	Програма «5–7–9%»
Ставка фінансування	12–16% річних	5%, 7% або 9% (фіксована і субсидована)
Право власності	У лізингодавця до кінця договору	З першого дня – у ТОВ «Вінтрест»
Авансовий внесок	Зазвичай 20–30%	Можливо 10–20%
Гнучкість у виборі постачальника	Обмежена (через договори з лізингодавцем)	Повна свобода вибору
Супутні витрати (страхування, сервіс)	Обов'язкові, часто нав'язані	На розсуд підприємства
Фінансовий облік	Лізинг – операційний/фінансовий актив	Класичний кредит, актив у балансі
Податкові переваги	Лізингові платежі включаються у витрати	Відсотки за кредитом – також витрати
Гнучкість дострокового викупу	Обмежена або з великими штрафами	Можлива при кредитуванні

Створено автором

Отже, з табл. 3.7 можна зробити висновки:

- кредит 7% на 5 років має нижчу вартість обслуговування, ніж лізинг зі ставкою 12–14%;
- чистий прибуток підприємства (4380 тис. грн у 2024 р.) дозволяє обслуговувати річний платіж $\approx 3,5$ млн. грн без перевищення допустимого боргового навантаження;
- ТОВ «Вінтрест» зберігає контроль над майном, що є важливо під час обліку та реінвестування.

Таким чином, програма «5–7–9%» [26] є більш вигідною для ТОВ «Вінтрест», оскільки:

- зменшує загальні витрати на обслуговування фінансування;
- надає більшу гнучкість у виборі постачальника та строків;
- дає змогу уникнути обмежень лізингу (зокрема викупу, обліку, обмежень на використання техніки).

В табл. 3.8 наведене остаточне детальне фінансове порівняння фінансових умов придбання комбайна через кредит (7%) за програмою «5–7–9%» та лізинг (14%) на 5 років.

Таблиця 3.8 – Порівняння вартості варіантів фінансування проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Показник	Кредит 7% (програма 5–7–9%)	Лізинг 14% (5 років)
Повна вартість проєкту	17 000 000 грн	17 000 000 грн
Ставка фінансування	7% річних	14% річних
Авансовий платіж	3 400 000 грн	3 400 000 грн
Річні виплати	3 500 000 грн	3 797 379 грн
Загальні виплати за 5 років	20 197 222 грн	22 386 893 грн

Створено автором

Згідно з розрахунками табл. 3.8, загальні виплати за кредитом складають 20,2 млн. грн., а загальні виплати за лізингом – 22,4 млн. грн, тобто, лізинг дорожчий приблизно на 2,2 млн. грн. Крім того, кредит забезпечує повну власність на техніку з першого дня, більше гнучкості у виборі постачальника і менше обмежень, ніж типовий лізинговий договір. Отже, для ТОВ «Вінтрест» значно вигідніше скористатися програмою «5–7–9%».

Далі розрахуємо щорічну економію (Е) на збиранні винограду для ТОВ «Вінтрест» за формулою:

$$E = (V_{pz} - V_{mz}) * P \quad (3.1)$$

де V_{pz} – вартість ручного збору з 1 га;

V_{mz} – вартість машинного збору з 1 га;

P – площа виноградників.

$E = (V_{pz} - V_{mz}) \times P$
Економія на збиранні винограду

Оскільки вартість ручного збору складала близько 8 500 грн/га, а вартість машинного збору (з комбайном) – 3 000 грн/га, площа виноградників у господарстві – 140 га, тоді економія складе:

$$E = (8\,500 - 3\,000) \times 140 = 5\,500 \times 140 = 770\,000 \text{ грн/рік}$$

Також необхідно здійснити розрахунок другого компонента фінансового ефекту – додаткового доходу від зменшення втрат урожаю після придбання

виноградозбирального комбайна. Через нестачу робочої сили (актуально для умов війни) частина врожаю не встигає бути зібрана в оптимальні строки, або взагалі залишається незібраною. Машинний збір винограду дозволяє оперативно зібрати виноград, зменшуючи втрати.

Якщо врахувати, що площа виноградників – 140 га, середня планова врожайність – 100 ц/га, зниження втрат урожаю завдяки механізації – 8%, то обсяг зекономленого врожаю складе: $140 \text{ га} \times 100 \text{ ц/га} \times 8\% = 1120 \text{ ц}$.

ТОВ «Вінтрест» реалізує не виноград, а виноматеріали та готове вино. Середній вихід виноматеріалів з 1 т винограду - 69,1 дал. Середня ціна 1 тонни сортових виноматеріалів – 420 євро за тонну. Кількість декалітрів в 1 тонні виноматеріалів - 125 декалітрів (дал).

З 1 т винограду ТОВ «Вінтрест» отримує в середньому 69,1 декалітрів виноматеріалів, отже, з 112 т винограду буде виготовлено 7740 дал. Оскільки в 1 тонні виноматеріалів міститься 125 дал, це еквівалентно 61,92 тонн виноматеріалів.

Середня ціна реалізації 1 т сортових виноматеріалів ТОВ «Вінтрест» становить в середньому 500 євро, що при курсі 46,887 грн/євро дорівнює 23444 грн/т. Таким чином, додатковий дохід від зменшення втрат складе:

$$\text{Додатковий дохід} = 61,92 \text{ т} \times 23\,444 \text{ грн/т} = 1\,451\,653 \text{ грн/рік}$$

Цей ефект є вагомим аргументом на користь інвестування у збиральну техніку, оскільки дозволяє підприємству не лише скоротити прямі витрати на ручну працю, а й отримувати додаткову продукцію для реалізації без збільшення посівної площі.

Таким чином, загальний річний ефект = Економія на збиранні + Додатковий дохід від зниження втрат = 770 000 грн. + 1 451 653 грн. = 2 221 653 грн.

У результаті, загальний додатковий дохід ТОВ «Вінтрест» становитиме приблизно 1 989 100 грн на рік, що суттєво покращить економічну доцільність закупівлі виноградозбиральної техніки та є особливо актуальним в умовах дефіциту робочої сили та необхідності швидкого збору врожаю. Оптимістичний

сценарій передбачає зростання річного ефекту завдяки підвищенню врожайності на 10% щороку.

Для виноградозбирального комбайна New Holland Braud 9090X поточні витрати на запасні частини та технічне обслуговування (ТО) залежать від інтенсивності використання, умов роботи та віку машини. Однак за галузевими орієнтирами та даними користувачів з країн ЄС і України можна навести такі приблизні оцінки на рік: Планове ТО (заміна мастил, фільтрів тощо) 120-150 тис. грн., несподіваний ремонт та запасні частини – 80-100 тис. грн. Разом вони складуть 200-250 тис. грн. Фактори, що впливають щорічні витрати на обслуговування:

- обсяг площ під виноградниками: чим більша площа, тим інтенсивніше зношується техніка;
- наявність кваліфікованого персоналу: правильна експлуатація знижує витрати;
- гарантія та сервіс: у перші 1–2 роки витрати можуть бути меншими завдяки гарантії;
- регіональні умови: пил, волога, склад рельєфу впливають на частоту ремонтів.

Використовуючи дані наведених розрахунків, для реалізації проєкту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» в 2025 р. розрахунки (табл. 3.9) здійснювались за 10 років, протягом яких амортизуватиметься вартість комбайну.

Згідно даних табл. 3.9, визначимо наступні показники:

Теперішня вартість майбутніх грошових потоків $\sum(PV)_t$:

$$\sum(PV)_t = \sum_{t=1}^{t=n} (\overline{CF})_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

$$\sum(PV)_t = 1805,1 + 1780,8 + 1756,8 + 1733,0 + 1709,4 + 1685,9 + 1662,5 + 1639,5 + 1616,3 + 1593,4 = 16982,6 \text{ тис. грн.}$$

Таблиця 3.9 – Грошові потоки та ефективність реалізації проекту закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест»

Показники	2025 р.	2026 р.	2027 р.	2028 р.	2029 р.	2030 р.	2031 р.	2032 р.	2033 р.	2034 р.
Додатковий дохід за рахунок економії на збиранні та зниження втрат винограду, тис. грн.	2221,6	2443,8	2688,1	2956,9	3252,6	3577,9	3935,7	4329,3	4762,2	5238,4
Поточні витрати на запасні частини та технічне обслуговування, тис. грн.	200,0	210,0	220,0	230,0	240,0	250,0	260,0	270,0	280,0	290,0
Знос, тис. грн.	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8	1312,8
Чистий прибуток, тис. грн.	708,8	921,0	1155,3	1414,1	1699,8	2015,1	2362,9	2746,5	3169,4	3635,6
Чисті грошові надходження, тис. грн.	2021,6	2233,8	2468,1	2726,9	3012,6	3327,9	3675,7	4059,3	4482,2	4948,4
Дисконтний множник (за вартості капіталу 12 %)	0,8929	0,7972	0,7118	0,6355	0,5674	0,5066	0,4523	0,4039	0,3606	0,3220
Теперішня вартість майбутніх грошових потоків (PV) _t	1805,1	1780,8	1756,8	1733,0	1709,4	1685,9	1662,5	1639,5	1616,3	1593,4
Інвестиційні витрати, тис. грн.	1615,8	3231,6	3231,6	3231,6	3231,6	-	-	-	-	-
Теперішня вартість інвестиційних витрат	1442,7	2576,2	2300,3	2053,7	1833,6	-	-	-	-	-
Сума чистого приведенного доходу (NPV), тис. грн.	6776,1									
Індекс рентабельності інвестицій (PI)	0,664									
Період окупності інвестицій (PP), років	6,0									

Створено автором

Сума чистого приведенного доходу (NPV):

$$NPV = \sum_{t=1}^{t=n} (\overline{CF})_t \frac{1}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^{t=n} (Co)_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

$$NPV = 16982,6 - 10206,5 = 6776,1 \text{ тис. грн.}$$

Отже, проєкт закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» для ТОВ «Вінтрест» є фінансово вигідним.

Індекс рентабельності інвестицій (PI):

$$PI = NPV / \sum(C_o)_t = 6776,1 : 10206,5 = 0,664$$

Отже, оскільки $PI > 0$, проект закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» здатний окупувати витрати. Кожна вкладена гривня буде приносити 66 коп. чистого прибутку. Індекс рентабельності менше 1 ($PI < 1$) говорить про помірну інвестиційну ефективність – проект є вигідним, але не високоприбутковим.

Період окупності інвестицій (PP):

$$PP = C_o / [(PV)t] / n = 10206,5 / (16982,6 : 10) = 6 \text{ років.}$$

Період окупності у 6 років є досить прийнятним для довгострокових агропроектів, однак вимагає стабільної роботи комбайна та ретельного догляду за виноградниками.

Отже, закупівля комбайну «New Holland Braud 9090X» є доцільною інвестицією для ТОВ «Вінтрест», з огляду на значну економію, зменшення втрат врожаю та зростання доходів у перспективі. Проект окупується протягом 6 років і формує позитивний NPV. Це стратегічно обґрунтоване рішення за умов наявності власного або пільгового фінансування та залучення коштів державних програм.

Згідно з чинним законодавством, ТОВ «Вінтрест» має право залучити державну підтримку для придбання комбайна, що підвищує економічну доцільність інвестиції.

За Порядком Кабміну № 587 від 15.07.2005 (ред. 12.02.2022 р.) державна програма спрямована на підтримку галузей виноградарства з метою нарощування потужностей переробки. Програма передбачає безповоротне відшкодування до 30% вартості техніки іноземного виробництва (без ПДВ), зокрема й комбайнів для процесів у виноробстві [45].

ТОВ «Вінтрест» як юридична особа, що займається виноградарством і переробкою, має право отримувати компенсацію. Обов'язковими умовами є: цільове використання техніки протягом 3 років, подача звітності до Мінекономіки, відсутність заборгованості [45].

Подання пакета документів (договір, інвойс, акт приймання) до обласної комісії до 15 жовтня або 1 травня. У випадку відчуження або невиконання умов – необхідність повернення всієї суми [45].

Комбайн New Holland Braud 9090X коштує близько 17 млн. грн., тож ТОВ «Вінтрест» може претендувати на відшкодування до приблизно 5,1 млн. грн., що значно знизить початкові витрати і підвищить прибутковість проєкту. Рекомендуємо для ТОВ «Вінтрест» подання заявки, підкріпленої ТЕО (яке наведено в даній кваліфікаційній роботі), технічними паспортами, звітністю по врожаю та переробці.

ВИСНОВКИ

Дослідження проблеми підвищення ефективності управління розширеним відтворенням основних засобів сільськогосподарського підприємства дозволяє зробити наступні висновки.

1. Основні засоби підприємства – це матеріальні активи, які мають фізичну форму, використовуються для виробничих, управлінських або інших господарських цілей, неодноразово беруть участь у діяльності підприємства протягом тривалого часу (понад один рік або операційний цикл) і забезпечують отримання економічної вигоди. основні засоби підприємства виконують виробничу, технологічну, соціальну, інвестиційну, вартісну (фінансову) функції, оскільки вони є базовими засобами виробництва, джерело інвестиційної активності, а також соціальною та технологічною складовими виробництва.

2. Управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства – це система заходів, спрямованих на забезпечення оновлення, модернізації та збільшення обсягу основних засобів, що використовується у господарській діяльності підприємства, для підвищення його ефективності та конкурентоспроможності. Управління розширеним відтворенням основних засобів означає організацію процесів: придбання нових засобів праці; модернізації; реконструкції; ремонтів; ефективного їх використання. Управління цими процесами передбачає: розробку та реалізацію інвестиційних проєктів; оцінку ефективності капітальних вкладень (інвестицій); формування системи фінансування оновлення основних засобів; моніторинг стану та ефективності використання основних засобів.

3. Для характеристики результативності управління розширеним відтворенням основних засобів підприємства застосовується чотири групи показників: показники технічного руху основних засобів; показники стану основних засобів; показники забезпеченості підприємства основними засобами; показники ефективності використання основних засобів.

4. Дослідження роботи здійснювалися нами на базі виноробного

підприємства ТОВ «Вінтрест», яке є одним із провідних у галузі технологій виноробства. ТОВ «Вінтрест» має позитивну динаміку зростання активів, доходів та прибутку, проте водночас потребує подальшого управління ресурсами й витратами для підвищення фінансової стійкості. Структура управління ТОВ «Вінтрест» є дворівневою, галузевою, функціональною та добре орієнтованою на контроль якості й фінансів.

5. В своїй виробничій діяльності ТОВ «Вінтрест» зосереджене насамперед на таких класичних сортах винограду як «Шардоне», «Каберне», «Трамінері» та «Сапераві». Можна помітити різке загальне скорочення обсягів переробки винограду в 2024 р. у 2,5 рази проти 2022 р. Таке скорочення пояснюється відсутністю можливості найму працівників на збір врожаю, що безпосередньо пов'язано з воєнними діями, мобілізацією чоловіків та масовим виїздом людей. Внаслідок цього спостерігається різке скорочення асортименту у 2024 р., оскільки багато сортів виноматеріалів взагалі не вироблялися (наприклад, Рислінг, Піно Блан, Піно Нуар, Ркацителі), а виробництво білих столових сортів скоротилося майже повністю. Основними джерелами доходів ТОВ «Вінтрест» є не реалізація готових вин, а реалізація виноматеріалів та послуг розливу. Саме ігристі вина забезпечували збільшення продажів. В структурі виручки домінує біле вино. Основний дохід дають класичні пляшки, а продажі в кегах стрімко падають. Найбільші значення реалізації спостерігались в 2023 р., а найменші – в 2024 р., що, знову ж таки, безпосередньо пов'язане з війною в Україні.

6. Озброєність праці основними засобами мала помірну тенденцію до щорічного зростання в середньому на 11,6 тис. грн. Коефіцієнт детермінації свідчить, що 68,2 % динаміки показника залежить від нечасових факторів (обсяги інвестицій, чисельність персоналу, структура основних засобів тощо). Темпи оновлення основних засобів ТОВ «Вінтрест» суттєво відстають від темпів зносу, що свідчить про виснаження виробничого потенціалу. ТОВ «Вінтрест» не веде стабільного розширеного відтворення основних засобів. Дані свідчать про епізодичні оновлення в 2023 р., які не покривають темпи зносу. Дослідження

свідчать про досить високу економічну ефективність використання основних засобів підприємством у 2022-2024 роках, проте коефіцієнт використання виробничих потужностей у 2024 р. становив лише 0,02, що є дуже низьким показником. При цьому управління розширенням відтворенням основних засобів у ТОВ «Вінтрест» є формально організованим, але фактично малоефективним через низький рівень реінвестицій, критичний рівень зносу та недозавантаження виробничих потужностей. Для покращення ситуації необхідно розробити довгострокову програму оновлення, активізувати інвестиційну діяльність, залучити ресурси для технічного переоснащення та забезпечити стаке використання потужностей підприємства.

7. Тому для удосконалення управління розширенням відтворенням основних засобів у ТОВ «Вінтрест» нами рекомендовано придбання виноградозбиральної техніки. В роботі здійснено порівняння варіантів виноградозбиральної техніки з урахуванням потреб ТОВ «Вінтрест»: PELLENC Optimum 340, Gregoire G8.260, New Holland Braud 9090X, ERO Grapelin L-Series. Вважаємо, що New Holland Braud 9090X є оптимальним рішенням для ТОВ «Вінтрест», так як повністю відповідає потребам підприємства, є високопродуктивним і має сервісну підтримку в Україні, що мінімізує збої та простій. Орієнтовна вартість комбайна буде становити 13,1 млн. грн. Загальний бюджет проєкту складе близько 17 млн. грн.

8. В роботі сформовано діаграму Гантта проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X», яка наочно демонструє етапи виконання проєкту. Початок робіт заплановано на 15 червня 2025 р., щоб встигнути до збирання врожаю винограду. Розподіл відповідальності у формі RAM-матриці за моделлю RACI дозволяє чітко визначити відповідальних осіб за кожен етап проєкту закупівлі комбайна «New Holland Braud 9090X» в ТОВ «Вінтрест». Також здійснено порівняння фінансових умов придбання комбайна на 5 років через кредит за програмою кредитування «5–7–9%» (під 7%) та лізинг (під 14%) і встановлено, що для ТОВ «Вінтрест» значно вигідніше скористатися програмою «5–7–9%».

9. Проект закупівлі комбайну «New Holland Braud 9090X» є вигідним, але не високоприбутковим. Кожна вкладена гривня буде приносити 66 коп. чистого прибутку. Період окупності у 6 років є досить прийнятним для довгострокових агропроектів, проте вимагає стабільної роботи комбайна та ретельного догляду за виноградниками. Згідно з державною програмою підтримки виноградарства, ТОВ «Вінтрест» має право залучити державну підтримку для придбання комбайна в розмірі близько 5,1 млн. грн., що підвищить економічну доцільність інвестиції. Для її подання можна використати результати досліджень даної кваліфікаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрес О.Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О.Г. Агрес ; Львівський нац. аграр. ун-т. Львів, 2013. 20 с.
2. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2005. № 10(82). С. 177–185.
3. Бержанір І.А., Кірдан О.П., Станіславчук Н.О. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємства. *Економічні горизонти*. 2018. № 4(7). С.48-56.
4. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Учбовий курс. 2-ге видання, перероблене та доповнене. Київ: Ельга: Ника-Центр, 2006. 656 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. Київ: Атака, 2006. 480 с.
6. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. Київ: А.С.К. 2006. 455 с.
7. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 22-36.
<https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3050/2.pdf;sequence=1>
8. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / За ред. А.М. Коваленко. Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2006. 1024 с.
9. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф. Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. Ф. Ф. Бутиця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: Рута, 2009. 912 с.

10. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [навч.-практ. посіб.] / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна [та ін.]. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
11. Виноматеріал Україна: пропозиція, ціни. URL: <https://ua.all.biz/uk/vynomaterial-bgg1070112>
12. Городянська Л.В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу: монографія. К.: КНЕУ, 2008. 224 с.
13. Господарський кодекс України. Редакція від 28.02.2025. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
14. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. № 3(21). Ч. 2. С. 23–31.
15. Друкман С.І. Основні фонди підприємства: проблеми оновлення та ефективного використання. *Фінанси України*. 2009. № 7. С. 110-116.
16. Жадан Т.А., Лозова Н.В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наук. видання*. 2015. Вип. 8. С. 1112-1116. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/233.pdf>
17. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с.
18. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
19. Зінкевич О.В. Ідентифікація сутнісних характеристик основних засобів: теоретико-методичні аспекти *Бізнес-інформ*. 2013. № 11. С. 298-302. URL: https://www.business-inform.net/pdf/2013/11_0/298_302.pdf
20. Економічний аналіз: навч. посібник / Чумаченко М. Г., М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін. ; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2003. 556 с.

21. Євтушенко О.А. Визначення стратегії фінансового забезпечення відтворення основних засобів машинобудівних підприємств. *Нобелівський вісник*. 2017. № 1 (10). С. 23-29.
22. Єршомін С. Механізм фінансового забезпечення процесу відтворення основних засобів. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-13>
23. Кленін О.В. Ефективність відтворення основного капіталу підприємств: [монографія]. НАН України. Ін-т економіки промисловості. Донецьк, 2006. 196 с.
24. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 7. С. 20–27.
25. Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1282-1289. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf
26. Кредитування за програмою 5-7-9%: все що варто знати. 25.09.2023. URL: <https://kosht.media/kredytuvannia-za-prohramoiu-5-7-9-shcho-var-to-znaty/>
27. Кредитний калькулятор. URL: <https://fin-calc.org.ua/ua/credit/calculate/>
28. Крюкова І., Ігнатенко М. Модернізація основних засобів бізнес-суб'єктів аграрного сектору за умов сталого розвитку. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. № 2. С. 489-494. URL: <https://herald.khmn.edu.ua/index.php/herald/article/view/1719>
29. Левицька І.В. Відтворення основних засобів: теорія і практика: [монографія]. Київ: НУХТ, 2010. 280 с.
30. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. 736 с.
31. Мішура В.Б., Спіцин А.Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. *Науковий вісник ДДМА*. 2017. № 2. С. 148-

154.

URL:

[http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962\(23%D0%95\)_2017/article/26.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%962(23%D0%95)_2017/article/26.pdf)

32. Мискін Ю., Мискіна О., Ільєнко Б. Амортизація і знос основних засобів як об'єкти обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. *Український економічний часопис*. 2025. № 8. С. 50–56. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-8-9>

33. Могилова М., Єфімцева Л. Відтворення основних засобів у частині їх формування як об'єкт менеджменту підприємств багатокладної аграрної економіки України. *EMPIRIO*. 2024. Том 1. Вип. 1. С. 101-111.

34. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів» від 19.08.1997 р. № 507 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=269821.

35. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.

36. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

37. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. № 3-4. С. 181-187.

38. Огійчук М.Ф. та ін. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник /За ред. проф. М.Ф.Огійчука. Київ: Аграрна освіта, 2006. 605с.

39. Офіційний сайт ТОВ «Вінтрест». URL: <https://vintrest.com.ua/>

40. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates/> (дата звернення 10.05.2025)

41. Офіційний сайт торгової марки «GRANDE VALLEE». URL: <https://grandevallee.com.ua/>
42. Податковий кодекс України. Редакція від 01.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
43. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с.
44. Програма «Часткова компенсація вартості сільгосптехніки» від Мінагрополітики від 8 березня 2024 р. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/8-grant-agro-web.pdf>.
45. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства. Документ 587-2005-п, чинний, поточна редакція від 12.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2005-%D0%BF#Text>
46. Проскуріна Н. М., Марко Н.Ю. Економічна сутність основних засобів. Дослідження науковців та нормативно-правові акти. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 37. С. 38-44. URL: <http://sci-notes.mgu.od.ua/archive/v37/8.pdf>
47. Роздорожний А.М. Вплив євроінтеграції на відтворення економічного потенціалу вітчизняних підприємств: сучасні виклики та можливості. *Economic Synergy*. 2024. № 2. С. 170–191. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-2-12>
48. Сафонік Н., Ватащук В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2473>
49. Строченко Н., Ковальова О. Ефективність інноваційно-інвестиційного проєкту оновлення матеріально-технічної бази аграрного підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 23. С. 235-241. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.28>

50. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: [навч. посіб.] /; 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2016. 663 с.
51. Танасюк І.М. Формування стратегії відтворення основних засобів підприємства у сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 5. С. 129-135. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/129-135.pdf>
52. Утенкова К.О. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення у сільському господарстві: дис. ... к. е. н.: спец. 08.07.02. Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2006.
53. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 566 с.
54. Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19. Ч.1. С. 79-83.
55. Шаховалова Є.О. Стратегія фінансового забезпечення відтворення основних засобів у сільському господарстві. *Економіка*. 2015. Вип. 30. С. 50-56. URL: <http://chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/30/9.pdf>
56. Як отримати гранти на розвиток садівництва від єРобота: інструкція. 31 березня 2023 р. URL: <https://loda.gov.ua/news/60642#:~:text=>
57. Brealey R.A., Myers S.C., Allen F., Edmans A. Principles of corporate finance. New York: McGraw-Hill, 2022. 1056 p.
58. CFA Institute Program glossary. <https://www.cfainstitute.org/programs/cfa-program/candidate-resources/glossary-terms#sortCriteria=%40titlebasic%20ascending>
59. Helfert E.A. Financial Analysis Tools and Techniques. New York: McGraw-Hill, 2001. 485 p. URL: https://openlibrary.org/account/login?redirect=/books/OL24317647M/Financial_Analysis_Tools_and_Techniques/borrow?action=borrow

60. IAS 16. Property, Plant and Equipment. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/ias-16-property-plant-and-equipment.pdf>
61. New Holland Braud 9090X URL: <https://agriculture.newholland.com/it/europe/gamme/vendemmiatrici/braud-9090x-ad-altissima-capacita>
62. PELLENC Optimum 340. URL: <https://www.pellenc.com/en-gb/our-products/from-the-vineyard-to-the-winery/vine-growing/straddle-and-multifunction-tractor/harvesting-head-mounted-on-the-340>
63. Gregoire G8.260. URL: <https://www.bluelinemfg.com/products/gregoire-g8-260-1>
64. ERO Grapeliner (L-series). URL: <https://www.ero.eu/en/grapeharvester/grapeliner-series-5000>

ДОДАТКИ